

JOHN HERZIN REALISMI

Valteri Kettunen
Maisterintutkielma
Politiikan tutkimus
Yhteiskuntatieteiden ja filo-
sofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen	Laitos Yhteiskuntatieteiden ja filosofian
Tekijä Valtteri Kettunen	
Työn nimi John Herzin realismi	
Oppiaine Politiikan tutkimus	Työn laji Maisterintutkielma
Aika Syksy 2022	Sivumäärä 58
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tutkielmassa tarkastellaan John H. Herzin poliittista ajattelua. Kansainvälisen politiikan tutkimukseen on suuresti vaikuttanut realistinen koulukunta, jonka perustivat Saksasta Yhdysvaltoihin emigroituneet politiikan tutkijat, kuten Herz ja Hans Morgenthau. Realismin teeseihin kuuluvat vallan keskeisyys, valtioiden itsekkyyt ja epäusko kansainvälisen oikeuden tai moraalien noudattamiseen.</p> <p>Aluksi tutkimuksessani määritellään poliittista realismia, muun muassa asettamalla se idealismin vastakohtaksi. Tutkielmassa vertaillaan Herzin näkemyksiä Morgenthaun ja muiden klassisten realistien ajatteluun. Lisäksi verrataan Herzin näkemyksiä kansainvälisestä järjestelmästä myöhempään, Kenneth N. Waltzin edustamaan, neorealismiin. Vertailu tehdään käyttämällä Herzin omaa kirjallista tuotantoa sekä politiikan tutkijoiden hänestä, omasta alastaan ja koulukunnastaan kirjoittamaa tutkimuskirjallisuutta.</p> <p>Klassinen realismi ja neorealismi eroavat toisistaan. Neorealismi käsittelee valtioita rationaalisina, yhtenäisinä toimijoina ja on leimallisesti kansainvälisen politiikan lähestymistapa, käsitellen sisäisen politiikan aiheita vain satunnaisesti. Klassinen realismi näkee valtakamppailun juontavan ihmisluonteeseen ja tunnistaa valtioiden sisäisen valtakamppailun. Luokkaerojen tiedostamisen takia John Herziä voi luonnehtia vasemmistolaiseksi realistiksi. Tässä tutkimuksessa tehty tarkastelu osoittaa Herzin edustavan maltillista, tasapainottelevaa klassista realismia. Tämä tekee hänestä relevantin yritettäessä rakentaa siltaa realismin ja muiden lähestymistapojen välille kansainvälisen politiikan tutkimuksessa.</p>	
Asiasanat kansainvälinen politiikka, John Herz, poliittinen realismi, poliittinen idealismi, Hans Morgenthau, Kenneth N. Waltz	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	REALISMIN KÄSITEHISTORIAA.....	3
	2.1 Realismi vastakohtana.....	3
	2.2 Realpolitik	4
	2.3 Realpolitik angloamerikkalaisissa maissa	6
	2.4 Poliittisen realismin traditio	7
3	MODERNI REALISMI	9
	3.1 Kansallinen intressi.....	14
	3.2 Realismin mahdollinen tasapainoisuus ja konservatiivisuus.....	15
4	HERZIN REALISMI	18
	4.1 Turvallisuusdilemma	22
	4.2 Poliittinen realismi ja idealismi Herzillä	26
	4.2.1 Historianfilosofia	28
	4.2.2 Realistinen liberalismi.....	30
	4.2.3 Kulttuurikonservatiivi	31
	4.2.4 Kansainvälinen politiikka	32
5	VERTAILU MUIHIN REALISTEIHIN	34
	5.1 Vertailu klassisiin realisteihin	34
	5.2 Vertailu Waltzin rakenteelliseen realismiin	38
	5.3 Suhde muihin suuntauksiin, kuten konstruktivismiin	46
6	POHDINTA.....	48
	6.1 Uusvanha Herz.....	48
	6.2 Klassisen ja neorealismien vertailu sekä suhde suvereniteettiin	50
	6.3 Anakronistista spekulatiota.....	51

1 JOHDANTO

Tarkastelen tässä tutkimuksessani John H. Herzin (1908–2005) kansainvälisen politiikan tutkimuksen realistiseen koulukuntaan kuuluvia ajattelua, erityisesti hänen kirjassaan *Political Realism and Idealism. A Study in Theories and Realities* (1951) esittämiä ajatuksia. Miksi meidän pitäisi olla 2020-luvulla kiinnostuneita toisen maailmansodan ja kylmän sodan aikaisesta politiikan tutkijasta? Herzin ajattelu on osa vaikutusvaltaista traditiota, jonka ajankohtaisuus lisääntyy jälleen kerran nykymaailmassa. Suurvaltasuhteiden merkitys kasvaa, jännitys niiden välillä lisääntyy ja monenkeskisen, sääntöperustaisen maailmanjärjestyksen on kuvattu heikentyneen 2010-luvun aikana (esim. Aaltola: Poutasään jälkeen (2016)). Lukuisia kertoja on kysytty, elämmekö uuden kylmän sodan aikaa (mm. Legvold, Robert: Return to Cold War (2016) ja Breuer (2022): Editorial: The New Cold War and the Return of History, *Intereconomics*). Milloin Venäjän, milloin Kiinan katsotaan haastavan kansainvälistä järjestystä. Ydinasevarustelua rajoittaneita sopimuksia on rauennut. Rauhantutkimuslaitos SIPRI odottaa ydinaseiden määrän kasvavan (MTV Uutiset 13.06.2022). Suomi haki toukokuussa 2022 Pohjois-Atlantin sopimusjärjestö Naton, jonka suurin ja tärkein jäsen Yhdysvallat on, jäsenyyttä. On tärkeämpää kuin koskaan ymmärtää millaisia ajatteluvirtauksia on vaikuttanut ja vaikuttaa edelleen tämän suurvallan ulkopoliitikassa. Vaikka poliitikot voivat pitää akateemisia keskusteluja merkityksettöminä, päätöksien perustana olevat tiedostamattomatkin käsitykset perustuvat usein joihinkin oppeihin ja väärillä käsityksillä voi olla tuhoisat seuraukset (Keohane & Nye 1977, 4–5).

Vertailen Herzin näkemyksiä suhteessa muihin realistisen perinteen klassikoihin. Näihin kuuluvat Herzin aikalainen Hans Morgenthau sekä heitä seuraavan tutkijapolven realismia edustava Kenneth N. Waltz. Olen käyttänyt Herzin kirjallista tuotantoa sekä rakentanut tulkintani kansainvälisen politiikan tutkijoiden, useimmiten realismia edustavien tutkijoiden tutkimuskirjallisuuteen Herzistä, omasta opialastaan ja realismin traditiosta. Tutkimusmetodina olen käyttänyt klassista teoreettista ja käsitteellistä analyysia.

2 REALISMIN KÄSITEHISTORIAA

2.1 Realismi vastakohtana

Tarkastelen ensin koulukuntaan liittyvää käsitteistöä. Monien erilaisten ajattelusuuntien edustajia sanotaan poliittisiksi realisteiksi (Stirk 2005). Poliittista realismia määrittääkin enemmän se, mitä se ei ole ja mitä se vastustaa. Vastakohdiksi nimetään liberalismi, idealismi, moralismi tai utopismi. Realismi on ollut hajanainen joukko ajattelijoita, joita on yhdistänyt näiden vastakohtien vastustaminen (Sleat 2014, 331). Poliittinen realismi ei ole poliittinen ideologia, joka antaisi selkeät vastaukset lukuisiin kysymyksiin (Bell 2009, 12).

Eroa ajattelusuuntausten välillä voidaan havainnollistaa esimerkiksi vallan legitimoinnissa. Kaikkien hallintojen on legitimoitava eli oikeutettava itsensä jollakin tavalla. Tämä peruslegitimaatiovaatimus on kaiken politiikan keskiössä, epälegitiimi vallankäyttö ei ole politiikkaa. Poliittinen moralismi, jonka yleinen muoto liberalismi on, oikeuttaa vallankäytön politiikan ulkopuolelta tulevilla arvoilla ja pitää moraalia korkeampana arvona. Esimerkiksi John Rawlsin legitimaatiossa persoonia kunnioitetaan päämäärinä eikä välineinä ja heidän pakottamisensa pelkästään voimalla rikkoo tätä vastaan. Liberalismi sekä luo legitimaatiovaatimuksen että ratkaisee sen. (Sleat 2014)

Realismi erottaa politiikan omaksi elämänalueekseen, jossa valta on keskeistä. Se ei tarkastele, miten ihmisten pitäisi toimia vaan, miten ihmiset toimivat. Realisteista liberalismiin legitimaatio perustuu naiiville oletukselle, että arvoista ja periaatteista vallitsisi yksimielisyys, vaikka politiikassa on nimenomaan erimielisyyttä näistä. (Sleat 2014) Ajatus konfliktin pysyvyydestä kuuluu olennaisesti realismiin (Stevens 2018, 287). Realisteista legitimaatiovaatimus nousee politiikasta itsestään eikä sen

ulkopuolelta. Tilanteiden hallinnassa onnistuminen riittää todisteeksi politiikan oikeutuksesta eikä moraalista legitimaatiota tarvita. (Sleat 2014)

Kuvaus moraalittomasta oman edun tavoittelusta on vastustajien tekemä karikatyyri realismista. Realismin kritiikki moralismia kohtaan on historistista: realismin mukaan legitimointi riippuu aina kulloisenkin yhteiskunnan arvoista, jotka vaihtelevat ajassa ja paikassa. Legitimaatio ei ole kyllä tai ei -kysymys vaan asteittainen ja muuttuva. Riittää, että legitimointi käy jollakin tavalla järkeen kyseisessä yhteiskunnassa. Valta on aina epätäydellisesti legitimoitua, koska ihmisillä on eri käsitykset arvoista ja siitä, miten valtio toteuttaa niitä. (Sleat 2014, 324–330) Aina on joitakin, jotka eivät suostu tottelemaan viranomaisia tai kannata valtion johdon määrittämää politiikkaa, vaikka eivät sitä aktiivisesti vastustaisikaan.

2.2 Realpolitik

Realpolitik on saksalaisen toimittaja Ludwig von Rochau'n 1850-luvulla kehittämä käsite. Rochau oli Saksan vuoden 1848 epäonnistuneeseen vallankumoukseen osallistunut pettynyt liberaali. Hän kritisoi liberaaleja siitä, että he rakensivat pilvilinnoja ja luottivat periaatteisiinsa mutta heillä ei ollut rahavaroja ja aseita toteuttaa vallankumousta. Realpolitik tarkoittaa tässä alkuperäisessä merkityksessään vallitsevan tilanteen ottamista kokonaisuudessaan huomioon. Hienot periaatteet voivat olla kuinka elegantteja, yleviä tai rationaalisia tahansa mutta sillä ei ole väliä todellisessa politiikassa, jos ne eivät ota huomioon materiaalisia resursseja, ajan henkeä ja eri yhteiskunnallisten ryhmien voimasuhteita. Kun radikaalit eivät totelleet lakia, he vain antoivat taantumukselliselle hallinnolle tekosyyntä entistä kovempiin sortotoimenpiteisiin.

Saksa oli hajanainen ja heikko kokoelma pikkuvaltioita ja sitä uhkasivat ulkovaltat. Saksan yhdistämisen nimissä voitiin Rochau'n mielestä tehdä yhteistyötä konservatiivien kanssa. Rochau itse ei kuitenkaan koskaan luopunut liberaaleista päämäärästään. (Bew 2016, 57–62) Reaalipolitiikka yleisempänä ilmiönä irtisanoutuu kaikista ideologioista ja dogmeista ja on enemmänkin lähestymistapa. Sillä on kuitenkin taipumus konservatiivisuuteen, koska se korostaa, miten asiat ovat eikä, miten asioiden pitäisi olla. (Bew 2016)

Samankaltainen erottelu on myös Max Weberillä (1864–1920). Weber kirjoitti ”vastuun etiikasta”, joka ottaa huomioon teon odotettavissa olevat seuraukset ja joka poliitikon hänen mielestään pitää valita. Sen vastakohta on anarkistien harjoittama ”vakaumuksen etiikka”, jolla ajetaan ideologista doktriinia, mutta jolla ei saavuteta mitään, tai ei ainakaan sitä, mitä ajetaan. Politiikka on kamppailua vallasta. Siinä

ei ole kuitenkaan mieltä ilman korkeampia päämääriä ja arvoja. (Mommsen 1984, 43–44)

Reaalipolitiikka on liitetty erityisesti kansleri Otto von Bismarckin ulkopolitiikkaan, vaikka ei ole todisteita siitä, että hän olisi koskaan käyttänyt käsitettä itse. Hän kuitenkin käytti sellaiseen traditioon kuuluvaa kieltä: Preussin valtiopäivien avajaisissa vuonna 1862 hän totesi, ettei asioita muuteta puheilla ja enemmistöpäätöksillä vaan ”verellä ja raudalla”. (Bew 2016)

Historioitsija Heinrich von Treitschke (1834–1896) muutti Rochaun käsitettä ja antoi sille sen nykyisen mielikuvan. Treitschke oli myös aluksi liberaali mutta päätyi Bismarckin Saksan viralliseksi hovipropagandistiksi. Hän ihaili Machiavellia, joka oli valmis asettamaan kansakunnan voiman ja vallan moraalin edelle. Historia oli Treitschkelle kansakuntien kamppailua. 1800-luvun lopun Iso-Britanniaa hän piti tekopyhänä liberaalissa imperialismissaan. 1800-luvun alun brittipääministerit olivat sentään avoimesti ajaneet maansa etua mutta vuosisadan lopulla alkoivat toimia muka rauhan ja merten vapauden nimissä. Treitschke kannusti Saksaa hankkimaan siirtomaita. Realpolitik yhdistyi hänen takiaan 1890-luvulla käsitteisiin Weltpolitik, joka tarkoitti Saksan siirtomaiden hankkimista ja valtapolitiikkaan (*Machtpolitik*), joka tarkoitti valtakunnan resurssien määrätietoista vahvistamista. (Bew 2016, 68–78, 98)

Historioitsija Friedrich Meinecke (1862–1954) oli merkittävimpiä valtioedun tutkijoita. Hän yhdisti Realpolitik-käsitteen valtioedun (*Staatsräson*) käsitteeseen ja siitä lähtien asiantuntijatkin ovat pitäneet niitä samana asiana. Myös Friedrich Meinecke kritisoi ensimmäisen maailmansodan edellä Iso-Britannian tekopyhyttä. Kaikki maat ajavat omaa etuaan, mutta vain Saksa myönsi sen avoimesti, jopa rehenteli sillä Realpolitikin opin kautta. Iso-Britannian valtiojohto väitti, että sen hallitsema vapaakauppaan perustuva järjestelmä on hyväksi kaikille, mikä on kyllä kätevä verho ajaa omaa etuaan. (Bew 2016)

Ensimmäisen maailmansodan päätyttyä Saksan tappioon Meinecke muuttui epäilevämmäksi kansallista etua kohtaan, mutta ei täysin hylännyt sitä. Meinecken pääteos *Die Idee der Staatsräson in der neueren Geschichte* vuodelta 1924 argumentoi: Kaikki valtiot ovat yksilöllisiä ja niin myös niiden intressit. Meinecke yhtyi G. W. F. Hegelin sanoihin: itsesäilytys on valtion korkein velvollisuus. Meineckesta sota oli luonnollista, mutta ihmiskunta muuttuu siveellisemmäksi. Valta on välttämätön, mutta ei ainoa tekijä valtiojärjestelmässä. Vasta toinen maailmansota sai Meinecken hylkäämään ajatuksiaan. On epäselvää, mikä on hänestä oikean ja väärän valtapolitiikan raja. Kansallisuusaate on hyvä mutta nationalismi, ”ylenpalttinen anneksionismi” ja Saksan rajoittamaton sukellusvenesota 1917 menivät liian pitkälle. (Koponen 1968) Meinecke ja saksalaiset professorit arvioivat Realpolitikia uudelleen, mutta käsitteellinen muutos ei ulottunut yliopiston seinien ulkopuolelle ja saksalaiselle suurelle yleisölle jäi edelleen treitschkeläinen, militaristinen käsitys siitä (Bew 2016).

2.3 Realpolitik angloamerikkalaisissa maissa

Reaalipolitiikka on liitetty niin interventionismiin kuin sen puutteeseen. Iso-Britannian myönnytyspolitiikka 1930-luvulla oli taipumista jälkimmäiseen. Kansainliiton osoittauduttua voimattomaksi otettiin mallia Wienin kongressista ja 1800-luvun diplomatiasta, jossa suurvallat päättivät pienten ylitse kansainvälisestä järjestyksestä. Kaukaisten ja pienten maiden suojelemiseksi ei kannattanut uhrata rauhaa. Omiin intresseihin perustuvat neuvottelut olivat kieltä, jota Hitlerin ja Mussolinin arveltiin ymmärtävän. (Bew 2016, 167–181) Yhdysvalloilla reaalipolitiikka on ollut päinvastoin interventionismia ja siihen on sekoittunut idealismia. Pyrkimyksessä demokratian levittämiseen nämä kaksi yhdistyvät. Toimittaja Walter Lippmann yllytti Yhdysvaltoja liittymään ensimmäiseen maailmansotaan reaalipolitiikkaan vedoten ja ottamaan voimiaan vastaavan aseman maailmanpolitiikassa. Vastuun ottaminen oli hänestä myöskin etu. (ibid., 108–119) Myös professori Nicolas J. Spykman argumentoi eristäytymistä vastaan, oli sen perusteena kansallinen etu tai pasifismi (Holmila 2020). Spykman voidaan lukea realisteihin, koska hänestä vallasta kamppailua ei saanut poistettua, mutta sivilisaatio pystyi hänestä kanavoimaan sitä vähemmän verisiin muotoihin (Ashworth 2002, 45). Sotienvälinen internationalismi vaihtui sodan myötä valtapoliittiseksi. Amerikkalaisille eristäytymisen kannattajille reaalipolitiikka oli liikaista vanhan maailman peliä, johon oltiin vastahakoisia osallistumaan. 1900-luvun mittaan maailman asioihin sekaantuminen vei kuitenkin voiton. (Bew 2016, 108–119)

Ulkopoliittisen klassisen realismin suurin nimi on Hans Morgenthau. Kuten Meineckelle, Morgenthauille ideologiat valtioiden toiminnan selittäjinä ovat vain tekozyitä, joilla valtio verhoaa toimintaansa. Ensisijainen politiikan päämäärä on valta. Kansallinen intressi on rationaalisesti määritettävissä kussakin ajallisessa kontekstissa ja ajaton. (Cozette 2004, 434–436)

Yhdysvaltojen presidentti Richard Nixonin ulkoministerin Henry Kissingerin ulkopoliittikkaa 1970-luvulla on pidetty reaalipolitiikkana, koska hän oli myös yksi alan akateemisista kirjoittajista ja tutkijoista, vaikka hänkään ei käyttänyt itse tätä nimitystä omasta politiikastaan. Joka tapauksessa Nixonin aikana suhteet Kiinaan avattiin ideologisista eroista huolimatta kiilan lyömiseksi sen ja Neuvostoliiton väliin. Ylipäätään tällainen liennytyks ja diplomaattisuhteiden avaaminen itäblokin maihin oli reaalipolitiikkaa, jota kritisoitiin moraalisesti epäilyttäväksi. Jokaisen Yhdysvaltojen presidentin hallinnon voi nähdä olevan reaktio edelliseen hallintoon: Carterilla ihmisoikeuspainotus, Reaganilla taipumaton kommunisminvastaisuus, joka sekään ei siis ollut reaalipolitiikkaa ja Clintonilla taas ihmisoikeuksien puolustamiseksi tehdyt interventiot maailman kriisipesäkkeisiin. (Bew 2016)

2.4 Poliittisen realismin traditio

Realismin edeltäjiksi on jälkikäteen katsottu useita ajattelijoita ja valtiomiehiä, kuten historioitsija Thukydides, filosofit Thomas Hobbes ja Niccolò Machivelli sekä Saksan valtakunnankansleri Otto von Bismarck. Valtion ja moraalin perusta Hobbesin ajattelussa oli kuolemanpelko hänen kuvailemassaan pelkistetyssä luonnontilassa. (Strauss 1996 [1952], 22-25) Hobbesin näkemys selkeni hänen käännettyään Thukydideen tuotantoa: sotien syinä ovat pelko, ahneus ja moraalit (Schlatter 1945). Tämä kolminaisuus on realistien perusta.

Realistit ovat usein sitä mieltä, että 1700- ja 1800-luvun valtiomiehet olivat ulkopolitiikassaan taitavia eivätkä olleet turhan sentimentaalisia (esim. Kaplan 1990): He ymmärsivät valtiojärjestelmän lainalaisuudet, kuten voimatasapainon, vaikka heillä ei ollut käytettävissään samoja käsitteitä kuin myöhemmillä teoreetikoilla. Otto von Bismarck tunnetaan Saksan yhdistäneenä kanslerina. Ollessaan vielä Preussin lähettiläänä Otto von Bismarck kritisoi kirjeissään maansa ulkopolitiikkaa tunteisiin perustuvaksi. Ranskan suuren vallankumouksen jälkeen kolme monarkiaa (Venäjä, Itävalta ja Preussi) olivat solmineet liiton, jossa ne lupasivat vastustaa uusia vallankumouksyrityksiä ja tukea legitiimejä hallitsijoita. Tätä kutsuttiin Itävallan ulkoministerin mukaisesti Metternichin järjestelmäksi. Bismarckista Preussin tuli irtautua järjestelmästä, koska se kahlitsi Preussia. Kuninkaankaan ei pitäisi johtaa henkilökohtaisten tunteiden tai sentimentaalisten vanhojen periaatteiden mukaisesti. Ulkopolitiikan tuli Bismarckista perustua vain objektiivisille intresseille ja voimasuhteiden arvioinnille. Kaikki periaatteetkin olivat voimia, joita punnita. Bismarck on esimerkki siitä, että realismikin voi olla vallitsevaa järjestystä vastustavaa. (Kissinger 1968)

Vallan legitimoiminnin lisäksi toinen ulottuvuus, jolla realismia voidaan kuvailla, on aikakäsitys. Pessimistien, joihin useat realistit kuuluvat, aikakäsitys on kehämäinen: todellista edistystä ei tapahdu, vaan edistysaskeleiden jälkeen taannutaan. Liberaalit sen sijaan uskovat väistämättömään edistykseen ja sekin on yhdenlainen suljettu aikakäsitys. Klassiset realistit, mukaan lukien Thukydides ja Machiavelli, eivät ole kuitenkaan sitoutuneet kehämäiseen temporaalisuuteen vaan tunnustavat elämän sotkuisuuden ja kontingentiuden. (Stevens 2018, 289–290)

Ihmisten ja valtioiden toimintaa ohjaavia motiiveja, joita realistit painottavat, ovat etu, pelko ja kunnia. Realistit korostavat ihmisluonnon itsekkyyttä ja kansainvälisen hallituksen puutetta, joista seuraa vallan, erityisesti valtiollisen vallan keskeisyys kansainvälisissä suhteissa. Ihmiset tavoittelevat muutakin kuin valtaa ja turvallisuutta. Realisteista muiden arvojen tavoittelu kuitenkin vaarantuu, jos valtaa ja turvallisuutta ei oteta huomioon (Gilpin 1986, 305). Jack Donnelly jakaa realistit biologisiin ja rakenteellisiin sen mukaan, kumpaa näistä kahdesta syystä he painottavat. (Donnelly 2000, 9, 11) Realismin oletuksille ihmisen sotaaisuudesta on viime

vuosikymmeninä etsitty todistusaineistoa evoluutiobiologiassa ja antropologiassa, joissa sitä on selitetty luonnonvalinnalla, esimerkiksi reviirikäyttäytymisellä (Thayer 2000). Rakenteelliselle realismille keskeinen kansainvälisen hallituksen puute ja siitä seuraava luonnontilan kaltainen kansainvälinen anarkia on yleensä luettu Thukydideen, Machiavellin ja Hobbesin teksteistä. Korvelan mukaan kansainvälistä anarkiaa ei kuitenkaan löydy näiltä klassikoilta vaan se on anakronistista jälkikäteen tehtyä tulkintaa (Korvela 2016).

Traditio voidaan nähdä yleisenä tai vain kansainvälisen politiikan teoriana. Realismin tradition voi nähdä yhden teorian sijaan tutkimusohjelmana, jossa monia erilaisia teorioita yhdistävät yhteiset ydinoletukset: intressit ovat valtioiden toiminnan lähtökohta, valtioiden välinen kilpailu luo välttämättömyyksiä ja menestys määritellään valtion säilyttämisenä ja vahvistamisena (Donnelly 2000, 75).

Realistisen tradition teoreetikoilla on hyvin epäileväinen suhtautuminen kansainvälisen moraalin mahdollisuuteen. Lisäksi heistä moraali ei kuulu valtioiden välille ulkopolitiikkaan tai sen merkitys on vähäisempi kuin sisäpolitiikassa tai ihmisten henkilökohtaisissa suhteissa (Donnelly 2000, 163, 167). Tätä on perusteltu moraaliyhteisön rajoilla. Valtiojärkitraditiossa valtio on eettinen voima. Machiavellin voi nähdä olevan nationalistisen etiikan kannattaja, sillä hänelle teon hyvyys riippuu siitä, mitä siitä seuraa maalle (Donnelly 2000, 172). Machiavellin realismin opin kansallisesta edusta voi nähdä jopa edistyksellisenä 1500-luvun kontekstissa, koska se kehottaa ottamaan huomioon muidenkin kuin vain hallitsijan, dynastian tai pienen eliitin edut (Gilpin 1986, 319–320). Tosin hänellä ei vielä ollut käytössään eksplisiittisesti valtiojärjen käsitettä, joka ilmestyi traditioon vasta myöhemmillä vuosisadoilla.

3 MODERNI REALISMI

Moderni poliittinen realismi nimenomaan kansainvälisessä politiikassa perustuu Hans Morgenthauin, Edward Hallett Carrin, Reinhold Niebuhrin ja diplomaatti George Kennanin kirjoituksiin. John Herz kuuluu myös tähän klassiseen kaanoniin, vaikka häntä ei yhtä usein luetellakaan näissä listoissa.

Kuten aiemmin huomasimme, realismia käytettiin sekä akselivaltoja vastustavan että myötäilevän ulkopolitiikan ajamiseksi. Varhaisten realistien suhtautuminen Saksaan jakaantui 1930-luvun myönnytyspolitiikan aikana. E. H. Carr ja George Kennan halusivat, että vallitsevat olosuhteet ja Saksan voima tunnustetaan ja otetaan huomioon. Sen sijaan Morgenthau varoitti Saksan varustautumisesta ja Niebuhr vastusti Münchenin sopimusta. Ashworthin mukaan harvat ”realistit” vielä 1930-luvulla olivat yleensä Kansainliittoa vastustavia konservatiiveja ja sosiaalidarwinisteja, jotka halusivat palata 1800-luvun kongressijärjestelmään. Carr ja Morgenthau antoivat metafysisemmän perustelun näille näkemyksille. (Ashworth 2002, 41–42, 46–47)

Kansainvälisten suhteiden teoria erottautui kansainvälisestä oikeudesta 1900-luvun puolivälissä nimenomaan realismin kritisoidessa oikeutta. Realismille laki on vain vallan peite, turvallisuutta ja valtaa tavoittelevien valtioiden intressien tilapäinen ilmentymä. (Sylvest 2010, 411) Morgenthau kritisoi yhteiskuntatieteilijöitä ja erityisesti kansainvälisen oikeuden tutkijoita jo artikkelissaan ”*Positivism, Functionalism and International Law*” vuonna 1940 (Morgenthau 1940).

Kansainliiton toimielimiin kuului kyllä kansainvälinen tuomioistuin, jonka kuului ratkaista valtioiden välisiä kiistoja. Carrista kansainväliset tuomioistuimet tai sopimukset eivät luo oikeutta eivätkä maailmanpoliisia. Kansainväliset sopimukset eivät ole hänestä lakeja, koska lakia pitää totella halusi tai ei; sopimukseen liitytään vapaaehtoisesti. Valtiot päättävät itse alistavatko riidan kansainväliselle tuomioistuimelle, eivätkä ne koskaan alista elintärkeitä kysymyksiä sille. (Carr 2001, 168–190)

Carr tekee jaon poliittisten ja oikeudellisten kiistojen välille. Poliittisissa kiistoissa pyritään muuttamaan oikeuksia, joita tuomioistuimet vain tulkitsevat ja

soveltavat. Kansainvälisen oikeuden asiantuntijat, kuten Hersch Lauterpacht olivat ehdottaneet välitystuomioistuinta kaikenlaisten kiistojen ratkaisijaksi eli käytännössä lainsäätäjäksi. Carrista yhteisen näkemyksen puuttuminen oikeudenmukaisuudesta estää tämän toteuttamisen. Riittävää poliittista rakennetta kansainväliselle lainsäädäntöelimelle ei ole.

1800-luvulla kansainvälisessä oikeudessa oltiin joustavia olosuhteiden mukaan. Periaatteen *clausula rebus sic stantibus* mukaan sopimuksen ehdot sitoivat vain niin kauan kuin olosuhteet eivät olleet muuttuneet. Ensimmäisen maailmansodan jälkeen on oltu Carrin mielestä joustamattomia. (Carr 2001, 168–172) Vielä 1800-luvulla valtioilla oli rajoittamaton oikeus julistaa sota haluamastaan syystä mutta 1900-luvun alkupuolella Kansainliiton perustamisen yhteydessä se on muuttunut normien vastaiseksi (Donnelly 145–147). 1900-luvulla valtioita kahlitaan *status quohon*, joka Carrista palvelee tiettyjä maita (Carr 2001, 175–176).

Carrista utopismiin, jonka muoto liberalismi on, liittyy intressien harmonian oppi. Valistusajattelu levitti uskoa järkeen. 1800-luvulla Iso-Britannia oli johtava suurvalta, vapaakauppa ja kapitalismi levisivät. Taloustieteilijät väittivät, että yksilöiden omaneduntavoittelu johtaa kaikille parhaaseen tulokseen. Tästä intressien harmoniasta Carr näkee suoran linkin 1800-luvun lopussa yleistyneeseen sosiaalidarwinismiin, jonka mukaan vahvimpien etu on koko ihmiskunnan etu ja heikot saavat tuhoutua (ibid., 46–49).

Ensimmäisen maailmansodan voittajamaat Iso-Britannia, Yhdysvallat ja Ranska olivat johtavia maita, joiden intressissä oli ylläpitää olemassa olevaa järjestystä. Ne olivat *status quo* valtoja, jotka yrittivät pakottaa omat moraalikäsitöksensä (eli etunsa) muille. Saksa, Italia ja Neuvostoliitto olivat heikompia, mutta nousevia suurvaltoja, jotka haastoivat kansainvälistä järjestystä. Realismin traditiossa on yleistä samanlainen maiden jaottelu kuin Carrilla, jopa samoilla käsitteillä: Hans Morgenthaun kolme ulkopoliittikan strategiaa ovat *status quon*, imperialismin ja prestiisin politiikka, Henry Kissinger jakaa maat *status quo*-valtoihin ja vallankumouksellisiin (Donnelly 2000, 46). Naiivi ja vaarallinen intressien harmonian oppi on Carrista jäänyt elämään kansainvälisiin suhteisiin, vaikka se on todettu muualla vääräksi jo aiemmin. Hänestä Hitler ja sosiaalidarwinistit sekä USA ja Iso-Britannia väittävät pohjimmiltaan samaa: yhden ihmiskunnan osan etu on koko ihmiskunnan etu (ibid., 150–151). Jos hallitsevan ryhmän asema on tarpeeksi ylivoimainen ja sen vaikutus yhteiskuntaan tarpeeksi laaja, Carr myöntää, että sen etu on melkein sama kuin kokonaisuuden etu. Kun brittiläinen porvaristo väitti 1800-luvulla, että sen etu on koko yhteiskunnan etu ja Britannian etu on koko maailman etu, se ei ollut kovin kaukana todellisuudesta (ibid., 75–78).

Sosiologi Karl Mannheimilta Carr omaksui edellä kuvaillun tiedon sosiologian. Tämä jo Marxista liikkeelle lähtenyt tarkastelutapa korostaa, kuinka tiedon tuottaminen on suhteellista ja yhteiskunnallisesti määräytynyttä. Carrista tieteilijä ei voinut

olla puolueeton neuvonantaja yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuessaan. (Oren 2009) Carrin näkemys, että intressi ohjaa ajattelua, oli hyvin moderni aikanaan ja tyyppillistä sellaisille myöhemmille ihmistieteiden suuntauksille kuin marxismi, kriittinen teoria ja post-strukturalismi (Ashworth 2002, 36).

Mikä on Carrin ratkaisu kansainvälisiin konflikteihin? Hän ottaa analogian valtion sisältä työtaisteluista. Työntekijät ovat muuttaneet työn ja pääoman välisiä ehtoja lakkoilemalla. Vähitellen työnantajat ja työntekijät ovat sopeutuneet neuvottelemaan lievittäen konfliktejaan. Työtaistelutoimet on kuitenkin pidetty pelotteena keinovalikoimassa. Carrille lakko on analogisessa suhteessa sotaan kansainvälisellä tasolla. Kaikki merkittävät muutokset kansainväliseen järjestykseen, ”rauhallisetkin”, ovat tapahtuneet hänestä voimankäytöllä tai sen uhalla (Carr 2001, 197). Sota ja vallankumous ovat viimekätisiä taustalla olevia uhkia, vain eri tasoilla (ibid., 102).

Amerikkalainen pastori Reinhold Niebuhr on vaikuttanut suuresti amerikkalaiseen realismiin. Syy konflikteihin oli Niebuhrista ylpeyden synnissä, kun ihminen ei suostu rajoihinsa. Halu valtaan on halua turvallisuuteen rajojen yli, mutta valta houkuttelee sortamaan elämää. (Booth & Wheeler 2008a, 24–25) Niebuhr jakaa ideologioita ja niiden kannattajia ”pimeyden lapsiin” (*children of darkness*) ja ”valon lapsiin” (*children of light*). Avain jaon ymmärtämiseen on intressien harmonian oppi, josta myös Carr kirjoitti. Pimeyden lapset eivät aseta mitään rajaa ihmisten mahdolliselle itsekkyydelle. Valon lapset uskovat, että itsekkyyys pystytään alistamaan korkeamman oikeuden alle ja näin saavuttamaan yhteisöllinen harmonia. Modernit idealistit aliarvioivat Niebuhrin mukaan ihmisen itsekkyyden ja syyttävät instituutioita tai tietämättömyyttä. Jos vain instituutioita muutettaisiin tai ihmisiä valistetaan, kaikkien ongelmien uskotaan häviävän. Liberaalit pitävät yksilöä harmittomana, neutraalina. Niebuhr ei uskonut, että yksilön etu voidaan helposti sovittaa yhteen yhteisön edun kanssa: esimerkiksi inflaatiossa jokainen ajaa omaa etuaan ja pahentaa omalta osaltaan tilannetta kaikille. Marxilaisetkin olivat hänestä tyhmiä valon lapsia, koska heidän utopiansa kommunistisesta yhteiskunnasta on hyvin harmoninen. (Niebuhr 1986)

Rajoittamaton valta oli epäoikeudenmukaisuuden suurin lähde Niebuhrille. Jos ihmisellä on taipumus kohdella toista epäoikeudenmukaisesti, se vahvistuu, mitä suurempi valta hänellä on. Yhdysvaltojen perustuslaki erotti toimeenpano-, lainsäädäntö- ja tuomiovallan toisistaan. Se oli Niebuhrista perisyntiin uskovien ja sen huomioottavien viisaiden miesten luomus. (Niebuhr 1986, 161; McAfee Brown 1986, xii)

Monet saksanjuutalaiset juristit päätyivät Yhdysvaltoihin saavuttuaan kansainvälisen politiikan tutkijoiksi. Heillä oli silti oikeustieteilijä Carl Schmittin poliittista teologiaa mukanaan ajattelussaan. Kaikki poliittiset käsitteet olivat Schmittistä alun perin teologisia käsitteitä. Liberalismia hän arvosteli suvereniteetin kahlitsemisesta ja epäkonkreettisuudesta. Amerikkaan siirtyi hänen liberaalin valtion kritiikkiään, jossa

se sekoittui paikalliseen konservatiiviseen protestantismiin. Tämän Natsi-Saksan "kruununjuristin" poliittisen teologian epäilyttävät juuret saatiin näin häivytettyä. Kristilliset realistit epäilivät valtion johdolla ja tieteen avulla tehtäviä parannuksia yhteiskuntaan. Tämä tulee jo kirkkoisä Augustinukselta: maanpäällistä paratiisia ei ole mahdollista saavuttaa ihmisvoimin. Tähän liittyi luontevasti "poliittisiksi uskonnoiksi" nousseiden ideologioiden arvostelu. Hans Morgenthau seuraili Schmittiä liberalismien arvostelussa eikä hänellä ollut paljon hyvää sanottavaa demokratiasta 1940- ja 50-luvuilla. (Guilhot 2010)

Voimatasapainon ilmiö esiintyy Morgenthausta kaikkialla yhteiskunnassa, ja jopa ihmiskehossa. Sen tarkoituksena on vakaus ja osasten säilyminen. Yhdysvaltojen valtiomuodossa eri intressit ja valtioelimet tasapainottavat toisiaan. Pienten maiden itsenäisyys oli Morgenthausta vain voimatasapainon, suuren suojelijan tai houkuttelevuuden puutteen ansiota. (Morgenthau 1978, 173–184) Kristilliset realistit olivat sodan jälkeen huolissaan tasapainottajan puutteesta. Schmitt käytti Raamatusta otettua käsitettä *katechon*, joka tarkoittaa lopun aikojen lykkääjää, kaaoksen estäjää. Tämän takia voimatasapaino on niin tärkeä käsite realisteille. Teologisuus hälveni alalta ja esim. voimatasapainon käsite tieteellistyi vasta John Herzin ja Kenneth Waltzin myötä. (Guilhot 2010)

Morgenthaun selitys konflikteille on Hobbesin tapaan, että ihmisen halu hallita on loputon (Thayer 2000, 124–125). Morgenthausta politiikassa on vain pahoja ja vähemmän pahoja tekoja, koska siihen liittyy aina valta. Järkeä kuljettavat irrationaaliset voimat, kuten intressit ja tunteet. Ihmisen yritys olla parempi on toivotonta Sisyfoksen työtä. Hänen kirjansa *Politics Among Nations* oli yritys varoittaa amerikkalaisia luottamasta liikaa järkeen ulkopoliitikassa kylmän sodan alkaessa. (Cozette 2008)

Morgenthaun tieteenfilosofia on Max Weberiltä: tiede on yhteen sovittamaton moraalin ja uskonnon kanssa mutta historian yksittäisiä tapahtumia voi tutkia objektiivisesti. Käsitys politiikasta kamppailuna tulee puolestaan Carl Schmittiltä. Selviytymisen varmistaminen on Morgenthausta luonnollinen tarve, jonka varmistaminen edellyttää jatkuvaa vallan kasvattamista. Myös valtiomiehen ainoa päämäärä oli hänestä valtionsa säilytys ja tätä kautta sen vallan kasvattaminen. (Pichler 1998)

Realismissa politiikka ja maailmanhistoria nähdään traagisina. Traagisuus seuraa siitä, että pyrkimykset vähentää kärsimystä epäonnistuvat. Epäonnistuminen johdetaan moraalista turmeltuneisuudesta tai siitä, että kansainvälisen politiikan realiteetteja ei tunnisteta. (Stevens 2018, 287–288)

Ideologisia ristiretkiä, joilla omia arvoja levitetään maan rajojen ulkopuolelle, oli välttämätöntä. Nämä olivat Morgenthausta modernille ajalle tyypillisiä ja myös nationalismi oli tällainen ideologia. Tässä hänellä oli selvästi mielessä Saksan kansallissosialismi ja Neuvostoliiton kommunismi. Tämä päti myös Vietnamin sotaan eli Yhdysvaltain harjoittamaan demokratian levittämiseen aseilla. Kansallisvaltiot muodostavat

arvoyhteisöjä, joiden sisällä yhteistä arvopohjaa oli sen verran, että parempaa yhteiskuntaa saattoi ehkä rakentaa (Cozette 2008). Monien konservatiivisten ajattelijoiden tapaan Morgenthau tekee jaon vapauttavaan 1800-luvun nationalismiin ja haitalliseen 1900-luvun nationalismiin (Guilhot 2010). Carl Schmitt toteaa kirjassaan *Nomos Der Erde*, kuinka eurooppalainen 1500–1800-luvuilla vallinnut voimatasapainojärjestelmä oli konkreettinen järjestys, joka vähensi sotia Euroopassa. (Schmitt 2003 [1950], 140, 188–189) Schmittiä seuraten Morgenthau kuvaa, kuinka Euroopan vanhassa järjestyksessä yhteiseen kristilliseen arvopohjaan perustuva tapaoikeus piti konfliktit rajoitetuina. Sekularisaation myötä kansallisvaltio nostettiin ylimmäksi moraalin antajaksi eli uskonnon paikalle ja sodista tuli rajoittamattomia. Guilhot väittää, että Morgenthauin nationalismin kritiikki oli verhottua sekularismin kritiikkiä: sekularisaatio oli syyllinen totaaliin maailmansotiin (Guilhot 2010).

Morgenthau uskoi universaaleja arvoja olevan olemassa, mutta niitä noudatetaan vain valtioiden sisällä, jossa on väkivaltakoneisto takaamassa oikeuslaitosta. Tämän takia valtioiden jatkuvuuden turvaaminen on niin tärkeää hänelle. (Pichler 1998) Nationalismi on ideologia siinä missä muutkin Morgenthauille. Silti tämä vaikuttaa tukevan tavoitetta maltillisen nationalistisesta ja konservatiivisesta maailmasta, jossa valtiot eivät puutu toistensa asioihin, koska universaaleja arvoja ei ole. Samalla tavalla Henry Kissingerin tulkinnan mukaan Bismarck halusi Preussille vain helposti puolustettavat rajat eikä Saksan yhdistämisessä ollut kyse hänelle sen kummemmasta aatteen palosta (Kissinger 1968).

Yhdysvaltain ulkoministeriön diplomaattina työskennellyt George Kennan analysoi vuonna 1947 Neuvostoliiton luonnetta artikkelissa, jonka on katsottu olleen synnyttämässä Yhdysvaltojen patoamispolitiikkaa. Venäjän sisällissodan rajut olosuhteet olivat edesauttaneet maan muuttumista diktatuuriksi. Vallan turvaaminen oli ollut tärkeintä bolshevikkihallinnolle ja toiminta selitettävissä sillä. Ajoittaisten hyvän tahdon puheiden ei pitänyt antaa hämätä: ne olivat taktisia, koska vastakkainasettelu perustui maan sisäiseen rakenteeseen eli ideologiaan ja vallan ylläpitoon. Venäläisten kanssa asioitaessa sanat merkitsevät diplomatiassa vain, jos kiistämättömät faktat tukevat niitä. Venäläinen mieli oli kehittynyt Kennanista joustavaksi, petolliseksi ja varovaiseksi. Neuvostoliitto oli valtaansa kasvattamaan pyrkivä ja opportunistinen, mutta kärsivällinen, koska marxismi-leninismi uskoi historian olevan puolellaan. Kennan käytti vesivirtavertausta: neuvostoliittolaiset levittävät vaikutusvaltaa kaikkialle, missä on tilaa, mutta pysähtyvät ylivoimaiseen esteeseen. Yhdysvalloille hän suositteli politiikaksi tiukkaa, kärsivällistä patoamista. Kennanista Neuvostoliittoa oli pidettävä kilpailijana ja asetettava sille vastavoima. (Kennan 1953)

Kennanin realismi näkyy puheiden ja tekojen erottamisen lisäksi ideologian ja taloudellisten tosiasioiden erottamisena toisistaan. Kommunismin ideologisesta vetovoimasta huolimatta Neuvostoliiton väestö oli Kennanista sodan jälkeen väsynyttä

ja hän tunnisti maan taloudellisen kehityksen olleen epätasaista tuotannon keskittyessä raskaaseen teollisuuteen (ibid., 123).

3.1 Kansallinen intressi

Kansallinen intressi on erittäin tärkeä poliittisessa keskustelussa usein toistuva käsite. Intressi ei ole sama asia kuin preferenssi siitä, pitääkö jostakin vai ei. Ihminen voi haluta jotakin, joka ei ole hänen etunsa mukaista. Intressi on jotakin pysyvämpää, intersubjektivistista. Yksi vastaus on, että koko käsite on myytti; kansallinen etu on, mitä ikinä päätöksentekijä haluaa sen olevan. Sen sisäkäsite on julkinen etu (eng. *public interest*, lat. *salus populi*). Julkista etua käytetään oikeuttamaan teot sisäpolitiikassa ja kansallista etua ulkopoliitikassa. (Kratochwil 1982) Intressin käsitettä käytettiin jo 1700-luvulla diplomatiassa. Se oli vallan tavoittelun tunnustamista ja siihen liittyi säännönmukaisuus, jota siis ajateltiin voivan hallita. Siihen arveltiin vaikuttavan sellaiset asiat kuin kansanluonne, valtiomuoto, maan koko, elinkeinot ja ilmasto. Kansainvälisen politiikan nähtiin muistuttavan newtonilaista fysiikkaa, jossa suuret ottavat pieniä painovoimansa piiriin. (Gilbert, 95–99)

Tutkimuksessakin on usein implisiittisenä oletus, että kansallinen intressi on objektiivisesti olemassa ja tiedettävissä. Kun se on tiedossa, seuraa automaattisesti hyvää politiikkaa. Yksinkertaisuuden vuoksi ulkopoliittikan tutkimuksessa on vuosikymmeniä oletettu, että kansallisvaltiot ovat keskeisiä toimijoita ja valtiot ovat yhtä kuin sen päätöksentekijät. (Snyder, Bruck & Sapin 1962, 51–52, 63–65) Rationaalinen toimija valitsee päämääriinsä nähden parhaat keinot käytettävissä olevien tietojen perusteella. Myös muut kansainvälisen politiikan tutkimuksen koulukunnat, kuten institutionalistit ja liberalistit olettavat usein yhtenäisen, rationaalisen toimijan mallin. (Allison & Zelikow 1999, 33–37) Realismiin ei välttämättä kuulu rationaalisuusoletusta (Lobell 2009, 22).

Kaikki mallit kansainvälisen politiikan tutkimuksessa eivät olela valtioita yhtenäisiksi toimijoiksi. Ulkopoliittikan voidaan myös ajatella muodostuvan neuvotteluna eri intressiryhmien tai byrokratioiden välillä. (Allison & Zelikow 1999) Ulkopoliittikka voi olla tietynlaista, koska hallitsevat ryhmät hyötyvät siitä. Heillä voi olla informaatiomonopoli ja he ylläpitävät myyttejä, joihin voivat alkaa itsekkin uskoa (Snyder 1991, 14–15, 41–42)

Hans Morgenthau julisti poliittisen realismin teesin olevan, että valtiojohtajat tavoittelevat rationaalisesti kansallista etua määriteltynä vallaksi. Intressi vallan tavoitteluksi määriteltynä oli universaalisti pätevä eli ajasta ja paikasta riippumaton, mutta se, mitä valta kulloinkin tarkoittaa vaihtelee ympäristön mukaan (Morgenthau 1978, 8–9). Rationaalisuusoletus on aiheuttanut paljon keskustelua: onko tämä

machiavellimaista neuvojen antamista valtiojohdolle, millaista politiikan pitäisi olla vai uskooko Morgenthau tosissaan, että aina ja kaikkialla poliitikot todella toimivat rationaalisesti kansallisen edun mukaisesti? Hän myönsi, että heikkoudet ja irrationaalisuudet vaikuttavat, mutta tehtäessä kansainvälisen politiikan teoriaa oli ymmärrettävä olennainen ja rationaalisuusoletus auttaa ymmärtämään valtiojohton valintoja paremmin kuin mikään muu. Normatiivinenkin elementti hänen teoriassaan on: hyvän ulkopoliitiikan pitäisi olla rationaalista Morgenthaun mielestä, vaikka eroa todellisuuteen on. (ibid., 4, 7, 8) Kaikki politiikka pyrkii Morgenthausta pitämään, lisäämään tai osoittamaan valtaa. Kansainvälisessä politiikassa nämä kolme tyyppiä ilmenevät *status quon*-, imperialismin tai prestiisin politiikkana. *Status quon* politiikka on saavutetun valta-aseman puolustamista. Imperialismin politiikalla pyritään parantamaan valta-asemia. Prestiisin politiikka on kansallisen mahdin näkyvää demonstroimista ja se ilmenee diplomatian muodollisuuksissa. (Morgenthau 1978, 42–43)

Carrista valtioiden intressi on ”jonkun tekemä tulkinta intressistä”. Kenen tulkinta? Hans Morgenthausta intressit ovat objektiivisia, liittyen valtioiden elintärkeisiin päämääriin, mutta määritelmä on yhtä epämääräinen kuin Carrilla ja mahdollistaa sen, että ne voivat olla myös vaikkapa moraalisia. (Donnelly 2000, 166) Rakenteellisille realisteille taas valtiot ovat rationaalisia toimijoita, eivätkä he anna sijaa kateuden tai häpeän kaltaisille tunteille. Jack Donnelly kysyy, eivätkö kaikki intressit ole pohjimmiltaan irrationaalisena pidettyjä intohimoja? (Donnelly 2000, 71)

Ranskalainen filosofi Raymond Aron ei suostunut argumentoimaan Morgenthaun tavoin, että politiikalla olisi yhtä päämäärää, kuten valta. Ulkopoliitiikan tavoitteet voivat olla hyvin monenlaisia, pääasiassa kuitenkin kilpailu ”tilasta, ihmisistä ja sieluista”. Edes selviytyminen ei ole kaikkia yhdistävä päämäärä, koska ihmisillä voi olla korkeampia päämääriä, joiden vuoksi he uhrautuvat, kuten kunnia. Ideologioilla ja regiemeillä on Aronille väliä: tsaarien Venäjä ei ole sama kuin Neuvostoliitto, eivätkä Saksassa Bismarck ja holokausti olleet yhden ja saman valtapyrkimyksen seurausta. (Cozette 2004)

3.2 Realismin mahdollinen tasapainoisuus ja konservatiivisuus

Realismin vastustajat ovat voineet tehdä siitä helposti olkinuken, jota on ollut helppo pilkata, mutta sen voi nähdä eräänlaisen tasapainon tavoittelijana. Realismin kritiikin idealismia kohtaan voi nähdä muistuttavan weberiläistä seurausetiikkaa. Velvollisuusetiikan noudattaja toimii ehdottomasti kirkasotsaisesti universaalien periaatteidensa mukaan. Seurausetiikan kannattaja sen sijaan katsoo varovaisemmin, mitä teoista käytännössä seuraa maailmassa ja on joustavampi. Tällainen varoittelu muistuttaa konservatiivien kritiikkiä vallankumouksia ja vallankumouksellista ajattelua

kohtaan. Albert O. Hirschman on eritellyt kolme eri tapaa, joilla konservatiivit ovat vastustaneet yhteiskunnallisia muutoksia ja uudistuksia. Ensiksi uudistusta vastustetaan, koska sen ei uskota täyttävän tavoitettaan ja on siten turha. Muutoksen esteenä todetaan olevan luonnon tai yhteisöjen pysyvät lainalaisuudet, joita on turha yrittää muuttaa. Toiseksi argumentoidaan, että uudistuksen seuraukset tavoitteisiin nähden ovat päinvastaisia ja se vain pahentaa asioita, esimerkiksi köyhyyden vähentämiseen pyrkivä uudistus lisää köyhyyttä. Kolmanneksi muutoksen argumentoidaan vaarantavan aiemmat vapaudet ja saavutukset. (Hirschman 1991, 7)

Hobbesin ja Machiavellin ajattelun selvimpiä piirteitä on järjestyksen luominen ja säilyttäminen, koska ajatushorisontissa on voimakkaasti järjestyksen vaihtoehtona jatkuva verenvuodatus. Machiavellin ajattelusta on olemassa erilaisia tulkintoja sen mukaan, ajatteliko hän hallitsijan vai kansan parasta, mutta joka tapauksessa pyrki-
mys vallan vakauteen on selvä. Useampiakin realisteja leimaa elitismi. Sekä Kissingeristä että Morgenthausta demokraattisen politiikan julkisuus ja intohimot häiritsivät valtiomiestä, joka koetti pohtia, mikä on kansallinen etu (Lobell, Ripsman, Taliaferro 2009, 27). Kansallinen etu ei siis ollut mielipidekyselyllä selville saatava julkinen mielipide. Amerikkalaiset politiikantutkijat samaistivat 1950-luvulla natsismin ja kommunismin ja kutsuivat niitä molempia totalitarismeiksi. Vaikka marxismi on 1950-luvulla kirjoittavien realistien kritiikin kohde numero yksi ja myös liberalismi saa osansa, kaikki realistit eivät ole välttämättä konservatiiveja. Teoreetikoidenkin kohdalla pitää muistaa erottaa, mitä he haluaisivat ja millaisena he näkevät todellisuuden.

Ranskalainen filosofi Raymond Aron voidaan myös lukea realisteihin. Kansainvälinen politiikka kuului hänestä historian ja sosiologian alaan (Waltz 1990). Aronista tekojen seuraukset oli otettava huomioon. Muuten moralisti voi päätyä itse tekemään moraalittomia tekoja. Millenarismi uskoo tietävänsä lopullisen totuuden yhteiskunnasta, ja tyyppiesimerkkinä siitä oikeistolainen Aron mainitsee marxismia. Aron haluaa valita keskitien. Historia ei ole merkityksetöntä mutta lopullista päämäärää ei ole tiedossa. Abstraktien ideaalien, saati olemassa olevien yhteiskuntien julistaminen lopulliseksi päämääräksi on virhe. (Cozette 2008) Jälkimmäisestä mieleen voi tulla filosofi Gottfried Wilhelm Leibnizin (1646–1704) teoria, jota valistusfilosofi Voltaire pilkkasi. Leibniz esitti, että meidän täytyy olla parhaassa mahdollisessa maailmassa, koska sen luonut Jumala on täydellinen ja kaikkietävä (Tuomainen 1996).

Järjen idea on Aronista vain regulatiivinen ideaali, toisin sanoen siihen on pyrittävä, vaikkei sitä koskaan saavutettaisi. Se on silti mittatikku, johon vertailla tekoja. Toisin kuin filosofi Immanuel Kantille, Aronille jatkuva edistys ja onnellinen loppu ei ole varmaa, vaan tulevaisuuksia on useita juuri ihmisen vapauden takia. Ihmisen on itse annettava merkitys maailmalle eikä se tule ulkopuolelta. Realismi ei anna ennalta määrättyä kuvaa tulevaisuudesta toisin kuin sekulaarit uskonnot eli ideologiat. (Cozette 2008)

Jos ihminen on tuomittu toistamaan virheitään, miksi realistit edes kirjoittavat varoituksiaan? Virheiden syyksi mainitaan tietämättömyys politiikan lainalaisuuksista (Stevens 2018, 288). Ilmeisesti realistit toivovat lisäävänsä tietoisuutta ja auttavana siten välttämään edes suurimmat ylilyönnit.

Ainakin realistit itse määrittävät realismin tasapainoiseksi vaihtoehdoksi. Realismin kuvataan olevan moralismin ja "might makes right"-ajattelun välissä (Sleat 2014, 314). Yksi ääripää on kestävä "puhdas realismi". Toinen ääripää on utopismi, jota marxismi mutta myös liberalismi edustaa. Carr torjui puhtaan realismin kestävämmänä kantana, jota on tasapainotettava utopianismilla (Cozette 2008). Carr käyttää termiä "puhtaan realismin deterministinen pessimismi" kuvatessaan pessimistejä, joiden mielestä ihmisten maailmaa ei voi muuttaa ja jotka eivät siksi muuta maailmaa (Stevens 2018, 296; Carr 2001, 87). Ihmisessä on Morgenthausta eri puolia, joita eri tieteet tarkastelevat mutta puhtaasti poliittinen ihminen olisi hänestä peto (Morgenthau 1978, 14). Aronin esimerkki puhtaasta realismista on konservatismi ja hän kutsuu omaa näkemystään aktiiviseksi pessimismiksi, joka säilyttää toivon (Cozette 2008, 675). Realistit tekevät jyrkkiä käsitteellisiä pelkistyksiä, mutta joutuvat jatkuvasti lieventämään argumenttejaan, jotta eivät vajoaisi kyynisyyteen ja nihilismiin.

4 HERZIN REALISMI

John Hermann Herz syntyi Düsseldorfissa ja opiskeli Kölnissä oikeustiedettä 1930-luvulla. Siellä hän oli tunnetun oikeus- ja valtiotieteilijä Hans Kelsenin oppilaana. Ajan akateeminen keskustelu oikeustieteellisessä tiedekunnassa keskittyi lain ja myös kansainvälisen oikeuden olemuksen ja alkuperän pohdintaan. Lait eivät selvästikään vastanneet empiiristä todellisuutta eikä niillä ollut samanlaista totuusarvoa kuin matematiikan ikuisilla totuuksilla. Olivatko kansainvälisen oikeuden kohteina valtiot vai yksilöt? Kuinka määräävä valtioiden suvereniteetti on? Kansainvälinen oikeus on lähöisin valtioista, mutta valtiot pitivät sopimuksistaan kiinni hämmästyttävän hyvin. Näihin kysymyksiin esitettiin erilaisia vastauksia. Luonnonoikeusteoriassa lakien tulee tulla kaikille yhteisestä moraalista. Lakipositivismin näkökulmasta lait ovat millaisiksi ne säädetään riippumatta moraalista. (Sylvest 2010)

Kelsen koetti kehittää puhtaan teorian oikeudesta, joka olisi riippumaton moraalista tai eri ideologioista. Lait eivät aina perustuneet moraalisiin tai faktoihin. Kelsenin puhtaan lain teoriassa valtio määriteltiin oikeudelliseksi järjestykseksi. Normit ovat johdettavissa perusnormista. Kelsenin teoriaa kritisoitiin elämästä vieraantuneeksi ja tyhjäksi. Huolimatta hänen pyrkimyksistään puolueettomuuteen sitä pidettiin liberaalina rauhanprojektina: jos kansainvälistä oikeutta pidetään riippumattomana tai korkeampana oikeuden lähteenä, valtioiden merkitys vähenee kansainvälisessä järjestelmässä. (Sylvest 2010) Kelsen ei peitellyt henkilökohtaisia poliittisia näkemyksiään: hän oli perustuslaillisuutta kannattava vasemmistoliberaali. Neutraaliuteen pyrkivän oikeusjärjestelmän ongelmana on se, että neutraaleja menettelytapoja käyttäen järjestelmän vastustajat saattavat kaapata sen. (Koskeniemi 2001, 245–249)

Herziä kiinnosti valtioiden identiteetti: onko valtio vallankumousten jälkeen enää sama? Kansainvälisessä oikeudessa valtio on oikeussubjekti, jolla on paljon velvoitteita. Uransa alussa Herz valitsi opettajansa puhtaan oikeusteorian ja kansainvälisen oikeuden riippumattomuuden: vaikka kansainvälinen oikeus oli hyvin pitkälle valtioista lähtöisin ja niiden sopimaa, ne noudattivat sitoumuksiaan useimmiten. Vain

perusnormin rikkominen tuhoaisi järjestyksen. Tämä tapahtuisi Herzistä kansainvälisessä politiikassa vain maailmanvallankumouksen tai suurvaltadiktatuurin myötä (Sylvest 2010).

Saksanjuutalaisena Herz joutui siirtymään 1930-luvulla Sveitsiin ja hänen väitöskirjansa julkaistiin salanimellä Eduard Bristler vuonna 1938. Väitöskirjaansa tehdesään hän huomasi, ettei pysty käsittelemään aihettaan ilman valtion ja oikeuden empiiristä, sosiologista perustaa. Väitöskirjassaan Herz tarkasteli kansallissosialistien käsitystä kansainvälisestä oikeudesta. Hän havaitsi, että Hitlerin puheet muuttuivat hänen valtaansa päästyään rauhanomaisiksi ja valtioiden oikeuksia korostavaksi noin vuosiksi 1933–1936. Tämän jälkeen puheiden sävy muuttui avoimesti naapureiden asioihin puuttumista puolustavaksi, Neuvostoliiton ulos sulkemista kannattavaksi ja aggressiiviseksi. Kolmannen valtakunnan oikeusoppineet jakautuivat kahteen koulukuntaan: luonnonoikeuden kannattajiin ja avoimesti Kansainliiton merkityksen kieltäviin rasialisteihin. Herzistä edellisetkin olivat vain taktista savuverhoa ja bluffia hallinnon tarkoituksiin. (Stirk 2005; Sylvest 2010)

Luonnonoikeuteen vetoavat oikeusoppineet peräänkuuluttivat oikeudenmukaisuutta eli epäoikeudenmukaisten sopimusten, kuten Versaillesin rauhansopimuksen, poistamista ja kansainvälistä tasa-arvoa eli Saksalle oikeutta aseistautua uudelleen kansainvälisen oikeuden periaatteina. Kansallissosialistisista oikeusoppineista roomalainen oikeus oli syrjäyttänyt vuosisatoja sitten alkuperäisen germaanisen oikeuden, jonka lähde on rotu ja kansan oikeustaju, joka ruumillistuu *Führerissa* (Herz 1939). Jähmettyneet säännökset ja hiuksien halkominen oli korvattava kunniantunnolla. Kansainvälinen oikeus ei voinut olla yhteistä kaikille rotujen moninaisuuden takia (Herz & Florin 1940). Kansainliittoa ja sen pysyvää tuomioistuinta arvosteltiin poliittiseksi. Kansallisuus- ja kielirajoja noudattavat, ”rodullisesti tyydyttyneet”, maat olisivat rauhallisia ja tämä takaisi rauhan maailmassa. Herz havaitsi jälkimmäisen koulukunnan painotuksen siirtyneen vuosien mittaan yhä enemmän *Mein Kampf*in oppien suuntaan: tasa-arvon korostamisesta kansallisuusrajojen noudattamiseen ja lopulta hegemoniseen laajenemiseen, joka ei noudata kansallisuus- ja kielirajoja (Herz & Florin 1940).

Yhdessä Joseph Florinin kanssa Herz vertaili Saksan kansallissosialistien ja Neuvostoliiton bolševikkien kansainvälisen oikeuden teorioita, jotka haastoivat liberaalia oikeustiedettä. Herz havaitsi teoreettisen perustan olevan usein ristiriidassa käytännön tapauksia koskevien linjojen kanssa. Bolshevikeille kansainvälinen oikeus oli luokkakamppailun ilmentymä, mutta he käyttivät sopivia osia siitä hyväkseen. Molempia maita yhdisti ”realistinen” taipumus puolustaa suvereenisuutta ja vastustaa velvoitteita, mikä johtui maiden verrattain eristetyistä asemasta (Herz & Florin 1940). Bolshevikeilla ideologia ja käytäntö jäivät kauemmas toisistaan, koska kansallissosialistien teoriapohja oli kevyempi ja joustavampi. Uhostaan huolimatta opit eivät

Herzin näkökulmasta tuoneet mitään olennaisesti uusia näkökulmia tai tutkimusaiheita kansainvälisen oikeuden tutkimukseen. Yksityiskohtiin mentiin vain ulkopoliitiikan oikeuttamiseksi. Kansainvälisen oikeuden teoria oli näissä maissa ideologian ja käytännön ulkopoliitiikan puristuksissa, mikä johti ristiriitoihin. Samassa kansainvälisessä tilassa toimiessaan vallankumouksellisetkin hallinnot joutuivat alistumaan samoihin vuorovaikutuksen muotteihin. Bolshevikitkin vetosivat "tasa-arvoon" ja "itsemääräämisoikeuteen" uuden intervention pelossa. (Herz & Florin 1940)

Tutkimukset osoittivat Herzille, että oikeustiedettäkin voi käyttää poliittisiin tarkoituksiin ja oikeudellakin on oltava sosiologiset juuret. Hän havaitsi kansainvälisen oikeuden olevan erilaisten normien tilkkutäkki eikä yhtenäinen järjestelmä, kuten Kelsen esitti. Toimivaan diplomatiaan oli kuuluttava lakiin vetoamisen lisäksi neuvottelu poliittisesti. Herz hylkäsi puhtaan oikeusteorian 1930-luvun lopussa toimimattomana poliittisena ohjelmana. (Stirk 2005, Sylvest 2010)

Toisen maailmansotaan mennessä Herz oli siis tehnyt akateemisen "isänmurhan" ja hylännyt kelseniläisen näkemyksen: laki heijastaa eikä säätele politiikkaa; kokemus määrää sen sisällön eikä logiikka (Sylvest 2010). Herz kirjoitti idealismia olevan kahdenlaista, vallankumouksellista ja rationalistista. Aron teki samanlaisen jaon omista teoksissaan hänen jälkeensä. Rationalistinen idealismi uskoo (politiikan) maailman olevan jo rationaalisesti toimiva. Kelsenin juridinen näkökulma kansainväliseen politiikkaan kielsi sen irrationaalisuuden. Tämä oli Herzistä virhe (Stirk 2005, 294–295).

Sodan aikana Herz työskenteli Yhdysvaltain hallitukselle tiedustelupalvelu OSS:ssa (Office of Strategic Services). Sen Keski-Euroopan osastolla, johon Herz liittyi 1943, työskenteli useita marxistisen Frankfurtin koulukunnan saksalaisia yhteiskuntatieteilijöitä, kuten Otto Kirchheimer ja Franz Neumann, joiden tehtävänä oli analysoida tiedustelutietoa ja kirjoittaa raportteja kansallissosialismin luonteesta ja poliittisesta tilanteesta Saksan romahtamisen ennustamiseksi ja sotarikollisten tuomitsemiseksi. "Frankfurtilaiset" arvioivat, etteivät saksalaiset pysty kumoukseen sisältä päin. He tähdensivät, ettei kansallissosialismi ollut "preussilaisen militarismin" jatkoa vaan moderni ilmiö. Koulukunnan jäsenet totesivat, ettei Saksasta kansallisen yhtenäisyyden julistamisesta huolimatta tullut luokatonta yhteiskuntaa; he kuvailivat sitä hallitsevien ryhmien liitoksi, jota Führer yhdisti. Vasemmistolaisesti he korostivat talous- ja teollisuusjohtajien roolia natsien valtaannousussa ja järjestelmän ylläpidossa. (Laudani, 2013)

Liittoutuneiden johdossa pohdittiin eri vaihtoehtoja sille, mitä Saksalle tehtäisiin. Yhtäältä suunniteltiin Saksan teollisuuden tuhoamista ja sen muuttamista maatalousvaltioksi, toiset halusivat tehdä siitä mahdollisimman pian taas vahvan puskuriksi Neuvostoliittoa vastaan. Frankfurtin koulukunnan jäsenet näkivät mahdollisuuden sosialismiin olevan avoinna. (Lebow 2014, 217–218)

Frankfurtilaisten katsotaan vaikuttaneen siihen, että kolmannen valtakunnan sisäiset rikokset siviilejä vastaan nostettiin enemmän esiin Nürnbergin oikeudenkäynneissä (Laudani, 2013). Otto Kirchheimerin kanssa Herz tarkasteli esimerkiksi johtajuusperiaatetta (*Führerprinzip*). Kansallissosialistisessa Saksassa valta ja vastuu organisaatiossa oli kullakin tasolla yhdellä henkilöllä. Erityisesti Gestapon toiminta ei ollut lakien rajoittamaa, kuten oikeusvaltiossa vaan johtaja muotoili suuntaviivat, joita alaiset toteuttivat kaikilla tarpeellisiksi katsomillaan keinoilla. Johtajuusperiaatteessa esimies vastasi alalistensakin teoista. Kirchheimerista ja Herzistä tämä voitiin kääntää epäiltyjä vastaan sotarikosten syyllisyydestä väännettäessä oikeudessa. Alaisten vallinnanvapaus ja vastuu oli heistä kyseenalainen järjestelmässä, joka perustui terroriin ja propagandaan. (Kirchheimer & Herz 2013) Herz oli OSS:n tutkimus- ja analyysi-osaston delegaatiossa Nürnbergin sotarikosoikeudenkäynnissä. (Schale 2008)

Jo sodan aikana pohdittiin, miten uusi suursota voitaisiin välttää. Herzistä voimatasapaino oli romahtanut keskinäisriippuvuuden takia. Keskinäisriippuvaiseksi muuttuneessa maailmassa täydellinen turvallisuus saavutetaan vain koko maailman hallinnalla. Ehdotukset maailmanhallituksesta vaativat valtavaa kansalaisten lojaliteetin siirtymistä kansallisvaltioista maailmanhallitukselle, mikä ei vaikuttanut poliittisesti mahdolliselta. Herz piti parempana ratkaisuna kollektiivista turvallisuutta, jossa kaikki muut maat julistavat sodan hyökkääjälle. Toinen maailmansota oli osoittanut, että hyökkäys yhteen maahan on lopulta muidenkin ongelma. Herzistä valtakamppailun järjestelmällä on taipumus pakottaa valtiot totalitarismiin ja ylläpitämään korkeaa asevarustelua, koska se tuo etua sodan tullen. (Herz 1942)

Yhdysvaltojen presidentti Franklin D. Roosevelt oli pitänyt tammikuussa 1941 vuosittaisen kansakunnan tila -puheen, jossa presidentti vastusti vallinnutta eristämismispolitiikkaa ja luetteli vapauksia (*freedom of speech, freedom of worship, freedom from fear, freedom from want*), jotka hänestä kuuluivat kaikille ihmisille. Rooseveltin sanoja käyttäen Herz kirjoitti, että "vapaus pelosta" ("*freedom from fear*") on saavutettava aiemmin kuin "vapaus puutteesta" ("*freedom from want*"): resursseja voitaisiin suunnata rauhan ajan toimintaan vasta kun pelko sodasta olisi ainakin hieman hävynyt. Ongelmana järjestelmässä on, miten järjestystä voidaan muuttaa rauhanomaisesti. Aina tulee valtioita, jotka ovat tyytymättömiä järjestykseen, mutta kollektiivinen turvallisuusjärjestelmä "jäädettäisi" olemassa olevan järjestyksen. (Herz 1942) Vuonna 1949 perustettu NATO on tällainen kollektiivisen turvallisuuden järjestelmä, vaikka se ei katakaan koko maailmaa. Muiden sotilasliittojen ja taloudellisten sanktioiden muodossa tällaiset järjestelmät kattavat kuitenkin nykyään suuren osan maailmaa.

Sodan jälkeen ja sen aikana Herz analysoi Saksan hallintojärjestelmää. Erilaisista kumouksista huolimatta Saksan hallintokoneisto oli hyvin pysyvä vuosikymmenestä toiseen. Saksalainen virkamies palveli valtion ideaa, olivat hallitsijat keitä tahansa. Kansallissosialistit pyrkivät yhtenäistämään kaiken yhteiskunnassa

puolueorganisaatioiden alle. Tästä pyrkimyksestä huolimatta valtion ja puolueen dualismi säilyi Herzin analyysin mukaan jossain määrin, varsinkin paikallistasolla. Samanlaista kumousta kuin Neuvostoliitossa ei tapahtunut, mutta vanha virkakoneisto antoi periksi väkivallalle. Herz piti virkakoneistoa yhtenä syyllisenä natsismiin vastarinnan puutteen ja opportunistin takia. Hän näki siinä olevan autoritarismia, joka voisi nousta uudestaan. (Herz 1946)

Sodan jälkeen liittoutuneet denatsifioivat Saksaa eli tuomitsivat kansallissosialistisen puolueen jäseniä vankeuteen ja työkieltoihin. Hiukan myöhemmin Herz arvosteli Yhdysvaltojen miehitysvyöhykkeen denatsifikaatiota vesittymisestä. Sotilashallinto luovutti yhä suuremman vastuun saksalaisille viranomaisille, todistajia uhkailtiin yhteisöissä, tuomiot muuttuivat keveämmiksi, armahduksia annettiin ja vapautusperusteet olivat mitä ihmeellisimpiä. Syiksi Herz arveli syyttäjien valtavan työkuorman, saksalaisten halun unohtaa ja länsiliittoutuneiden antikommunismia kylmän sodan alkaessa. (Herz 1948)

4.1 Turvallisuuskonfliktti

Herz tunnetaan turvallisuuskonfliktin käsitteestä. Tosin jo historioitsija Herbert Butterfieldin katsotaan kuvailleen samoihin aikoihin samanlaista tilannetta, vaikeaa termiä käyttänytään (Butterfield 1949, 68–92; *ibid.* 1951, 9–37). Omien sanojensa mukaan Herz ei ollut tietoinen Butterfieldin teesistä 1950-luvun alussa (Herz 1959, 234). Butterfield oli tietoinen historian traagisuudesta: jo muinaiset juutalaiset tajusivat, että hurskaatkin voivat joutua kärsimään, mistä Raamatun Jobin kirja on osoitus. Historiankirjoitus oli aluksi mustavalkoista voittajien historiaa, jossa sodan hävinnyt leimattiin ehdottoman pahaksi. Mitä kauemmin aikaa sodista kuluu, sitä enemmän ne näyttivät Butterfieldista tragedioilta, joissa oli rakenteellisia syitä ja joissa molemmat osapuolet olivat omasta mielestään oikeassa. Voidaan kuvitella tilanne, jossa suhteellisen hyväntahtoiset ja älykkäät osapuolet päätyvät aloittamaan sodan, kun toisen pelkoa ei ymmärretä. Butterfield kutsui tilannetta ”hobbesilaiseksi peloksi” ja havainnollisti sitä vertauksella huoneesta, jossa on kaksi pitkäaikaista vihamiestä pistoolien kanssa: molempien on hyvin vaikea heittää pistooli ikkunasta ulos (Butterfield 1949, 90). Jos joku koettaa ottaa heiltä pistoolit pois, he liittoutuvat tätä kolmatta vastaan, mutta uhan poistuttua palataan lähtötilanteeseen.

Kristittyinä historioitsijana Butterfield uskoi kyllä hyvän ja pahan kamppailun olevan käynnissä historiassa. Hobbesilainen pelko oli perisyntien seurausta, koska jos kaikki olisivat täysin pyhimyksiä ongelmaa ei olisi. Silti kamppailu oli enemmän ihmisen sisällä eikä sotia voinut pitää täysin hyvän ja pahan kamppailuna hobbesilaisen pelon takia. Tilanne säilyy Butterfieldista ideologiasta ja hallinnosta riippumatta,

vaikka aggressiivisuus voi pahentaa sitä ja muistuttaa Britannian olleen molemmissa maailmansodissa liitossa ideologisesti erilaisen Venäjän/Neuvostoliiton kanssa (Butterfield 1951, 25–27). Monien realistien tapaan Butterfield katsoi, että demokratiaa ei voi levittää ase-in, kiihkeä oikeamielisyys pahentaa jännitteitä ja viileät 1700-luvun diplomaatit ("hard-headed eighteenth-century masters of *realpolitik*") hoitaisivat tilanteet paremmin, koska he eivät etsineet syyllisiä vaan katsoivat lopputulosta (Butterfield 1951, 22, 28, 31). Aivan kuten E. H. Carr vuosikymmentä aikaisemmin, Butterfield katsoo kansainvälisen järjestelmän olevan Iso-Britannian etujen mukainen ja konferenssien olevan valtopolitiikan välineitä, joiden päätöksiin valtiot eivät alistu, jos päätös vahingoittaa niiden elintärkeitä intressejä (ibid., 31–35).

Varsin samaan aikaan ja samalla tavalla Herz kirjoitti, että toistensa kanssa vuorovaikutuksessa olevat ihmisyhteisöt, joilla ei ole itseään korkeampaa auktoriteettia, kohtaavat ongelman. Ne eivät voi olla varmoja muiden yhteisöjen aikomuksista, joten niiden on ajateltava turvallisuuttaan. Tätä Herz kutsuu turvallisuuskonfliktiksi (*security dilemma*). Vastaukset siihen ovat kahdenlaisia. Poliittinen realismi korostaa turvallisuuden ja vallan tavoittelua. Poliittinen idealismi uskoo, että yhteisöt voivat asioita sovitellen elää harmoniassa, yksilön ja yhteisön hyvä voidaan sovittaa yhteen ja valta voidaan lopulta hävittää ihmisten välisistä suhteista. (Herz 1950, 157–158)

Kaikkien sotien syy ei ole Herzistä turvallisuuskonfliktissa. Aidosti aggressiivisiakin, laajentumishaluisia valtioita ja johtajia on hänestä olemassa. Itselleen varmasti selvänä ja tutuimpana esimerkkinä Herz mainitsee Hitlerin (Herz 1959, 234). Historian tutkimuksessa on ollut eri koulukuntia koskien tätä. Yleensä Hitlerin toiminta nähdään tarkoituksellisena. Toisaalta tätä intentionalistista koulukuntaa vastaan historioitsija A. J. P. Taylor ja muut funktionalistisen koulukunnan jäsenet ovat esittäneet, että mitään suurta suunnitelmaa ei ollut; tavoitteissa oli jatkuvuutta aiempaan ja politiikka oli useammin vain reagoitua ulkoisiin tapahtumiin. (Kallis 2000, 6)

Tällaiset tilanteet ovat kuitenkin harvinaisia. Herz tarkensi, että turvallisuuskonfliktia on ollut joinakin aikoina voimakkaampi kuin toisina, ja valtiot ovat kehittäneet järjestelmiä hallitakseen sitä. Asettamalla toisen asemaan eli ymmärtämällä turvallisuuskonfliktin olemassaolon sitä saattoi Herzin mukaan lievittää. (ibid., 235, 249) Herz on maininnut myöhemmin, että väestöryhmienkin välinen väkivalta perustuu turvallisuuskonfliktin (Herz, 1976).

Monet muutkin kansainvälisen politiikan tutkijat ovat sittemmin käyttäneet Herzin keksimää turvallisuuskonfliktin käsitettä sekä keksineet sen laajennuksia, sovelluksia ja lieventämiskeinoja. Tunnetuimpana tällaisista kehitelmistä Robert Jervis määrittelee turvallisuuskonfliktin tilanteeksi, jossa valtion omaa turvallisuutta kohottavat toimet vähentävät muiden valtioiden turvallisuutta. Turvallisuuskonfliktin voimakkuuteen vaikuttaa hänen analyysinsä mukaan hyökkäys-puolustus-tasapaino (*offence-defence-balance*) ja aseistuksen erilaistuminen. Joko hyökkääminen tai

puolustaminen on helpompaa riippuen maantieteestä ja teknologiasta. Jos hyökkäys on kannattavampaa, houkutus ennaltaehkäisevään iskuun on suuri, vaikka valtio haluaisi vain puolustaa asemaansa. Näin turvallisuusdilemma voimistuu. Jos hyökkäys- ja puolustusaseet pystytään täysin erottamaan toisistaan, valtion aiomukset voidaan tunnistaa ja turvallisuusdilemma häviää. Niiden erottaminen on kuitenkin usein hankalaa, koska kyky puolustautua on usein myös kykyä hyökätä ja tämä vahvistaa turvallisuusdilemmaa. (Jervis 1978)

Kansainvälistä politiikkaa tutkivat realistit ovat selittäneet hyökkäys-puolustus-tasapainolla ja käsityksillä siitä esimerkiksi ensimmäisen maailmansodan syttymistä vuonna 1914. 1900-luvun alussa Euroopan maiden sotilasjohdoissa uskottiin hyökkäyksen olevan edullisempaa kuin puolustuksen. Tämä hyökkäysdominanssi lisää salailua ja luo kannustimen ennaltaehkäisevään sotaan. Saksa ja Itävalta-Unkari uskoivat Venäjän vain vahvistuvan vuosien mittaan. Hyökkäysdominanssi korostaa nopeutta. Sillä, joka pystyi tekemään liikekannallepanon ensin, uskottiin olevan ratkaiseva etu. Saksalle liikekannallepano, muiden tai sen oma, tarkoitti hyökkäystä. Elii-teissä uskottiin, että tehtyjen liittoumien voimatasapaino oli herkkä. Yhdenkin liittolaisen, kuten Serbian, menettäminen käynnistäisi dominoefektin ja olisi siten pitkällä aikavälillä kohtalokasta, joten sen avuksi oli tultava heti. Salaisen diplomatian takia Iso-Britannia epäonnistui tekemään selväksi Saksalle, että se oli valmis sotaan. (Van Evera 1984; 1999, 193–239) Sodan alettua osoittautui kuitenkin, että kehitetty sotilasteknologia, kuten konekivääri, suosi puolustamista ja sota juuttui juoksuhautoihin.

Turvallisuusdilemman ymmärtäminen on sen ymmärtämistä, että varustautuminen ei aina lisää turvallisuutta (Jervis 1978). Sen viesti on näin jopa pasifistinen. Tämä ymmärtäminen voi kuitenkin Jervisistä johtaa vastapuolen liialliseen ymmärtämiseen, mitä Iso-Britannia teki Saksalle 1930-luvulla myönnötysspolitiikalla.

Jervis kirjoittaa turvallisuusdilemman yhteydessä *status quo* -valloista. Turvallisuusdilemma vaikuttaa koskevan vain niitä eli traagista tilannetta, jossa ajaudutaan varustelukierteeseen, vaikka kumpikaan valtio ei haluaisi lisää resursseja tai valtaa. Aggressoreille ei mitään mahda, vaikka hyökkäys voidaan tehdä kannattamattomaksi ja aggressori voitaisiin tunnistaa hyökkäysaseiden hankkimisesta. Turvallisuusdilemman poistuminen ei poista kaikkien sotien mahdollisuutta.

Arvot ja ideologiat eivät ole Jervisistä merkityksellisiä. Ne pahentavat konflikteja (1978, 178) ja suurvalta voi puolustaa arvoja ja normeja, jolloin sen sitoumukset ovat entistä laajemmat. Turvallisuusdilemmassa molemmat osapuolet katsovat ylläpitävänsä *status quo*, myönnötyksiin vastataan myönnötyksillä ja vastakkainasettelu häviää, jos todelliset motiivit tiedettäisiin. Näillä kriteereillä kylmä sota ei ollut Jervisistä turvallisuusdilemma, vaikka sisälsi elementtejä siitä. Se oli ideologinen kamppailu, joka ei hänestä voinut loppua ennen Neuvostoliiton politiikan muutosta. (Jervis 2001)

Sittemmin Jervis on eritellyt turvallisuuskilemmasta seuraavia tulkintaongelmia ja vinoumia, jotka haastavat rationaalista päätöksentekoa. Spiraalimallissa nähdään kasvavien jännitteiden kierteen mahdollisuus. Riskinä nähdään itsensä toteuttava ennustus, jossa vain itselleen turvallisuutta hakeneesta valtiosta tulee uhka muille. Spiraalimalli ymmärtää vastapuolta. Sen sijaan pelotemallissa vastapuolen uskotaan yksinkertaisesti olevan uhka, johon on vastattava vastavoimalla. Muuten riskinä on huijatuksi tuleminen ja alistuminen. (Booth & Wheeler 2008a, 45–48)

Stephen Van Evera arvostelee Herziä siitä, että hän ei käsitellyt turvallisuuskilemmaa vaan keksittyään sen jätti aiheen ikään kuin ilmaan ja valittaa, ettei hän kirjoittanut mitään hyökkäys-puolustus-tasapainosta tai hyökkäys-puolustus-dominanssista (Van Evera 1991, 118–119, alaviitteet 5 ja 6). Jälkimmäiset ovat Jervisin käsitteitä. Tämä kertoo ehkä siitä, kuinka vaikutusvaltainen Jervisin muotoilemasta dilemmasta on tullut neorealistien keskuudessa. Jatkokehittelyt eivät vähennä Herzin alkuperäisen muotoilun arvoa eikä kritiikki pidä paikkaansa. Herz pohti turvallisuuskilemmaa monin tavoin, vaikkei juuri Jervisin käsitteillä.

Ken Booth ja Nicholas Wheeler ovat eritelleet turvallisuuskilemmän kahteen osaan. Toisen toimijan toimet, kuten aseistuksen lisääminen, asettavat tulkinnan ongelman: onko tapahtunut valmistautumista hyökkäykseen vai puolustukseen? Jos tulkinnan ongelma on ratkaistu ja toinen tunnistettu uhaksi, kyse on strategisesta haasteesta. Toiseksi on vastauksen ongelma: miten tähän vastataan? Jos vastaus on pelotteen lisääminen, voi syntyä vihamielisyyden kierre, oli kummallakaan hyökkäysaika tai ei. Dilemma on suuren epävarmuuden valintatilanne kahden vaihtoehdon välillä ja jälkimmäisessä tilanteessa epävarmuutta ei enää ole, kun valinta on jo tehty. Siksi Booth ja Wheeler kutsuvat tätä kierrettä, jossa molemmat osapuolet pyrkiessään lisäämään turvallisuutta vähentävät sitä, turvallisuuskilemmaksi (*security paradox*). (Booth & Wheeler 2008a, 7–9)

Glenn Snyder on soveltanut turvallisuuskilemmaa liittolaisuussuhteisiin. Liittoutumisessa ja liittolaisen avuksi tulemisessa on aina epävarmuutta, kannattaako siihen ryhtyä. Kaksinapaisessa järjestelmässä ”liittolaisuuskilemma” on heikompi kuin moninapaisessa järjestelmässä. (Snyder 1984) Charles L. Glaser toteaa, että tieto maan poliittisesta ja taloudellisesta järjestelmästä vähentää epävarmuutta sen aikomuksista ja sotilaspolitiikalla voi viestittää aikomuksista (Glaser 1997; 1996). Andrew Kydd on rakentanut teoriaa kalliista signaaleista. Oikeissa olosuhteissa luotettavat toimijat ovat valmiita ottamaan enemmän riskiä ja antamaan muille valtioille itselleen kohtuullisen kalliiksi tulevia viestejä, jotka epäluotettaville toimijoille tulisivat liian kalliiksi ja näin heidät voidaan erottaa. Esimerkkinä Kydd käyttää Mihail Gorbatšovia, joka oli aiempia neuvostojohtajia yhteistyöhaluisempi. (Kydd 2000) Imperiaalisessa turvallisuuskilemmassa valtio vaatii toisen turvattomuutta kokeakseen itse turvallisuutta. Collins huomauttaa, että *status quo* -maakin voi haluta

puskurivyöhykkeen turvakseen. (Collins 2004) Tämä hämärtää mielestäni jo koko *status quo*-vallan käsitettä. Turvallisuudilemmaa on sovellettu myös valtion sisäisiin toimijoihin, kuten sisällissodassa olevan maan sotaherroihin (Kuhn 2011).

Turvallisuudilemma oli kehitetty kylmän sodan alussa ja se oli osuva myös sen loppupuolella. Naton järjestäessä suuren sotaharjoituksen vuonna 1983 Neuvostoliitto tulkitsi sen hyökkäykselliseksi. Samaan aikaan Yhdysvaltojen presidentti Ronald Reaganin oli vaikea tajuta, että se todella tulkittaisiin Neuvostoliitossa sellaiseksi. Reagan julisti Yhdysvaltojen kehittävän ohjuspuolustusjärjestelmä Strategic Defense Initiativeen 1980-luvun alussa. Neuvostoliiton johdossa sitä pidettiin hyökkäyksen pohjustuksena, kun Yhdysvallat pystyisi torjumaan Neuvostoliiton ohjukset, mutta Yhdysvalloille se oli puolustusjärjestelmä. (Wheeler 2008)

4.2 Poliittinen realismi ja idealismi Herzillä

Herzin lähtökohta vuonna 1951 julkaistussa kirjassaan *Political Realism and Political Idealism* on hyvin hobbesilainen. Ihminen on ainoa eläin, joka tietää kuolevansa ja on tietoinen siitä, että lajitoverit pystyvät tappamaan hänet. Tämän seurauksena ihmisen on aina otettava huomioon turvallisuus. Kilpailevien yksiköiden maailmassa hän pyrkii jatkuvasti parantamaan turvallisuuttaan kamppailemalla vallasta ja haalimalla sitä lisää. Herz kutsuu tätä jatkuvasti läsnä olevaa tilannetta ”valta- ja turvallisuudilemmaksi”. Identifioituminen laajempaan ryhmään, kuten perheeseen, heimoon ja kansakuntaan, on vain tämän kamppailun siirtämistä korkeammalle tasolle (Herz 1951, 11–12). Ihmiset parantavat turvallisuuttaan liittoutumalla muiden kanssa.

Toisaalta valtakamppailu aiheuttaa kärsimystä. Toisten kärsimyksen näkeminen herättää ihmisessä luonnostaan sääliä, myötätuntoa ja halun poistaa tämä kärsimys. Asennoituminen tähän turvallisuudilemman ja säälin väliseen vastakkainasetteluun on lähes kaiken poliittisen ajattelun pohjalla ja poliittisen ajattelun historia voidaan luokitella Herzin mukaan tältä pohjalta. Poliittinen realismi painottaa valta- ja turvallisuudilemmaa ja poliittinen idealismi sääliä.

Vapaus ja suhtautuminen siihen ei käy Herzille poliittisen ajattelun luokitteluperusteeksi, koska sillä voidaan tarkoittaa niin eri asioita. Esim. Friedrich Nietzsche tarkoitti sillä vahvojen vapautta sortaa heikkoja. (Herz 1951, 139–141)

Kaiken idealismin perustana on syyllisyyden kokemus maailman kärsimyksestä ja rationalismi. Tässä ”rationalismi” ei tarkoita yleistä järkipäisyyttä vaan uskoa siihen, että kärsimys voidaan poistaa lopullisesti sovittamalla yhteen kaikkien ihmisten intressit ja halut (Herz 1951, 127). Jos ihminen antautuu täysin säälin valtaan, hän kieltäytyy osallistumasta maailmassa tapahtuvaan valtakamppailuun ja vetäytyy yhteiskunnasta, koska kaikki vallankäyttö on epäeettistä (Herz 1951, 15–16). Jos kuitenkin

henkilö myötätunnossaan päättää auttaa muita maailmassa, hän saattaa perustaa vaikka uuden uskonnon, kuten Jeesus tai Buddha (ibid., 8). Kuten Morgenthau, myös Herz kirjoittaa kaiken vallankäytön olevan, ainakin potentiaalisesti, paha. Tämä on jopa anarkistinen ajatus, koska anarkistit pyrkivät poistamaan valtion kokonaan moraalisesti pahana. Realisti voi tällä tavalla olla myös vasemmistolainen.

Herzin mukaan sellaiset ideologiat kuin liberalismi, pasifismi ja humanitarismi ovat idealismia. Jos ideologian lopullinen tavoite koskee koko ihmiskuntaa, se on idealistinen, joten Herz lukee profeetta Muhammedin ja Leninin idealisteiksi (Herz 1951, 10). Erityisesti vähemmistöt (juutalaiset mutta myös muut) ovat historian saatossa kehittäneet ja levittäneet näitä ideologioita kaupankäynnin ohessa, koska heillä on yhteyksiä eri maihin ja suvaitsevaisuus helpottaa heidän omaa elämäänsä (ibid., 193–199). Idealismia voidaan käyttää myös vallassa olevan hallinnon oikeuttamiseen. Myös aristokratian teoriat ovat idealismia, koska aito aristokratian kannattaja uskoo, että parhaimmisto pystyy hallitsemaan kaikkien eduksi, ei vain omaksi edukseen (ibid., 45). Herzistä on naiivia kuvitella, että asiantuntijat pystyisivät olemaan täysin puolueettomia, jos heille annettaisiin rajoittamaton valta (ibid., 160).

Suurin osa ihmisistä ei ole Herzin mukaan täysin idealisteja tai realisteja vaan jotain siltä väliltä. Vain omaa etuaan tavoittelevat täysin puhtaat realistit ovat suhteellisen harvassa. Säälin tunne puuttuu täysin vain ”kieroutuneilta” (*perverted*) [=psykoopateilta; 1950-luvun kielenkäyttöä]. (ibid., 9)

Herz ei kirjoita poliittisesta realismista ideologiana samalla tavalla kuin poliittisesta idealismista, vaan faktoina. Realismi on tietoisuutta todellisuuden faktoista ja ilmiöistä, jotka nousevat turvallisuuskäynnistä ja joihin idealistiset liikkeet iskeytyvät kuin aallot rantakivikkoon. Vapaus on luonnotonta, keinotekoisia, maailmassa, jossa vallitsee olemassaolon kamppailu. Universaalinen vapauden toteuttaminen poliittisena toimintaohjeena on länsimaisen sivilisaation, tarkemmin kristinuskon, keksintöä. Irrationaalista maailmaa koetetaan vääntää rationaaliseksi. (Herz 1951, 137–138) Realismi syntyy pettymyksestä ja havainnosta, miten idealistiset liikkeet epäonnistuvat (Herz 1951, 27). Taitavat valtiomiehet ja diplomaatit ovat tunteneet realismin lainalaisuuksia, kun taas idealistiset liikkeet ovat olleet massojen suosiossa (ibid., 28, 246). Vuosisadan vaihteen eliittiteorioiden kehittäjät, kuten Vilfredo Pareto ja Robert Michels, tunnustivat ja tutkivat Herzin mukaan ilmiöitä, joita turvallisuuskäynnistä nousee: vallalla on aina taipumus keskittyä.

Realismi kuvaa maailmaa sellaisena kuin se on. Jos kuitenkin vallitsevia oloja, kuten epätasa-arvoisuutta ja kamppailua, aletaan pitää tavoiteltavina asioina, realismi valjastetaan sellaisten ideologioiden käyttöön kuin autoritarismi, fasismi, sosiaalidarwinismi ja rasismi (Herz 1951, 29–31). Nämä kuvailevat, miten asioiden pitäisi olla, joten ne ovat ideologioita eivätkä realismia. Tosin parissa kohtaa Herz itsekin erehtyy kirjoittamaan realismin ”ideaaleista ja standardeista”, jotka korostavat vahvempien

selviytymistä ja ovat machiavellilaisia (ibid., 131, 147). Randall Schweller on tehnyt samanlaisen havainnon. Realismia ja fasismia yhdistää valtion palvonta ja talousliberalismin vastaisuus. Realismi ei ole kuitenkaan normatiivinen ideologia, johon kuuluisi rasismi ja sosiaalidarwinismi eikä se mobilisoi massoja. (Schweller 2009, 235–250)

4.2.1 Historianfilosofia

Herz tyrmää yksi kerrallaan idealismin eri muodot. Varhaiskristillinen yhteisö noudatti tasa-arvoa mutta valtaan päästyään katolinen kirkko korruptoitui ja vainosi toisinajattelijoita. Sitä vastaan nousi protestantismi, seurasi uskonsotia ja pettymyksestä sekulaaria poliittista ajattelua (Herz 1951, 121–122). Demokratiateorioiden ideaalit eivät toteutuneet, koska poliittisissa puolueissa on harvainvaltaisia taipumuksia, kuten sosiologi Robert Michels totesi. Yritysdemokratiakokeiluissa ja osuuskunnissakin valta keskittyy aina asioita tunteville ja aktiivisille. Yhteiskunnan monimutkaistuminen on Herzin mielestä tehnyt vaikuttamisen vaikeammaksi (ibid., 51). Demokratia perustuu myytille äänestäjän vapaudesta. Äänestäjän mielipiteet eivät muodostu vapaasti vaan tavat ja joukkotiedotusvälineet vaikuttavat vahvasti (ibid. 52–53). Näiden poliittisten tosiasioiden tajuaminen tai yksipuolinen korostaminen loi eriarvoisuuden luonnollisuutta korostavia eliittiteorioita ja pohjaa fasismille.

Idealistinen nationalismi nousi vastustamaan Euroopan monarkkien kabinetti-politiikkaa, jossa kruunupäät sotivat välittämättä kansallisuusrajoista. Idealistisen nationalismin tavoitteena oli keskenään rauhassa elävien vapaiden kansallisvaltioiden Eurooppa. Tämä varhainen nationalismi on idealismia, koska saksalaisen Fichten ja italialaisen Mazzinin ajattelussa kansallisvaltiot olivat väline yksilön ja koko ihmiskunnan vapauttamiseksi. (Herz 1951, 67–73) Vielä Woodrow Wilsonin 14 kohdan ohjelma vuonna 1918 sekä Franklin D. Rooseveltin ja Winston Churchillin sopima Atlantin julistus vuonna 1941 kuvastavat tätä idealistista periaatetta kansojen itsemääräämisoikeudesta (Herz 1951, 77). 1800-luvun loppua kohden valtakamppailu käänsi humanitaarisen nationalismin monessa maassa kuitenkin integraaliseksi nationalismiksi, joka on eksklusiivista ja imperialistista. Idealistinen reaktio tähän olivat kansainvälisen pasifismin teoriat, jotka maalailevat kuvaa kansallisvaltioiden häviämisestä ja maailmanhallituksesta.

Ranskan vallankumouksen aluksi vallankumoukselliset uhosivat vallankumouksen leviävän Euroopassa, mutta Ranskan politiikka muuttui kansallisen edun ajamiseksi eli territoriaaliseksi valloittamiseksi. Vapauttaja alettiin nähdä sortajana sen seurauksena. Samalla tavoin Venäjän vallankumouksen jälkeen bolševikit levittivät maailmanvallankumousta mutta joutuivat alistumaan harjoittamaan valtapolitiikkaa, kuten muutkin. (Herz 1951, 78–93) Toinen internationaali epäonnistui estämään ensimmäisen maailmansodan, kun työväenpuolueetkin äänestivät parlamenteissa

sodan puolesta (ibid., 85–88). Kansainliitto epäonnistui uuden maailmansodan estämisessä.

Taloudellisen liberalismien teorioita kehitettiin 1700-luvulla vastustamaan kaupan rajoituksia ja etuoikeuksia. Ne väittävät, että resurssit jakautuisivat rauhanomaisesti ja tehokkaasti, jos vain yksilöiden vapaisiin valintoihin perustuvien markkinoiden annetaan toimia vapaasti. Aivan kuten äänestäjät, kuluttajatkaan eivät kuitenkaan tee vapaita valintoja vaan monenlaiset paineet vaikuttavat heihin. (Herz 1951, 122–123) Taloudellinen valta keskittyy monopoleiksi. Taloudellinen liberalismi on vahvojen vapautta käyttäviä heikkoja, mikä johti työntekijöiden pahempaan riistoon ja synnytti sosialismin. Liberalismi toi vain muodollisen tasa-arvon lain edessä. Herzin mielestä Marx on oikeassa ja realistinen niin kauan kuin hän analysoi vallitsevia valtasuhteita ja riistoa. Se, että Marx hahmottelee tulevaisuutta, jossa ne ovat täydellisesti poistuneet, on kuitenkin utooppista idealismia (Herz 1951, 125). Taloudellinen liberalismi ja sosialismi ovat oikeassa haukuessaan toisiaan, mutta eivät suostu näkemään omia puutteitaan (ibid., 105).

Herz oli tietoinen myös Neuvostoliiton ongelmista. Massoilla ei ole tietämystä ja osaamista tehdä tuotantopäätöksiä. Omaisuuden ottaminen valtion haltuun keskittää käytännössä vallan niille, joille ”yhteinen omaisuus” on annettu hallinnoitavaksi. Tämä omaisuuden käytöstä päättävä suunnittelueliitti korruptoituu. (Herz 1951, 116–120)

Orjuus kiellettiin Yhdysvalloissa sisällissodan jälkeen. Vaikka aivan ojasta allikkoon ei ole menty, Herz ei 1940- ja 50-luvun vaihteessa kirjoittaessaan näe suurta edistystä tapahtuneen mustien asemassa etelävaltioissa (Herz 1951, 40). Niin kutsutut demokraatitkin ovat oligarkkisia (ibid., 41).

Epäkohtiin puuttumiseksi kehitetään idealistinen ideologia yhteiskunnallisen liikkeen tueksi. Kapinallisten päästyä valtaan heistä tulee uusi eliitti. Osa entisistä vallankumouksellisista kyynistyy ja alkaa toimia valtapoliittisesti lujittaen omaa valtaansa väittäen, että vallankumouksen ihanteet on saavutettu. Toiset taas pysyvät idealisteina ja haluavat käydä uuteen taistoon. (Herz 1951, 40)

Jokainen idealistinen liike on siis synnyttänyt kyynisen vastareaktion ja uuden idealistisen reaktion. Historia ei ole mitään vapauden voittokulkua. Mitä vähemmistöihin tulee, vainot ja suvaitsevaisuuden ajat vuorottelevat (Herz 1951, 196–197). Vaikuttaa siltä, että Herzillä on syklinen historiakäsitys. Hän ei kiistä, etteikö yhteiskunnallisilla liikkeillä olisi ollut vaikutusta historiassa. Niiden päämäärätkin ovat aluksi vilpittömiä. Ne vain törmäävät aina valtailmiöihin, jotka juontavat juurensa turvallisuusdilemmasta. Syy, miksi poliittinen idealismi nousee yhä uudelleen pettymyksistä huolimatta, on biologinen: uusi, nuori sukupolvi luulee voivansa muuttaa kaiken (ibid., 42). Edistystä, ainakaan dramaattista sellaista, ei näytä tapahtuvan.

4.2.2 Realistinen liberalismismi

Kyynisen realismin ja utooppisen idealismin synteetiksi Herz kehittää ”realistisen liberalismimin” (*realist liberalism*). Se ottaa huomioon realismin faktat, mutta pyrkii parantamaan maailmaa. Omalla ”liberalismillaan” Herz tarkoittaa yleistä yksilön ja hänen persoonallisuutensa kehittämisen puolella olemista. Se vastustaa kaikenlaista etuoikeuksien ja vallan kasautumista (Herz 1951, 135). Herz myöntää, että tämä on subjektiivinen arvoarvostelma, mutta se askel on otettava perustaksi, jotta ei vajota kyynisyyteen. Realistisen liberalismimin tulee pyrkiä ”saavutettavissa oleviin” ja kestäviin edistysaskeleisiin. Hyvyys ei voita pahuutta koskaan lopullisesti, mutta se ei saa estää yrittämästä (ibid., 144–146).

Teoista seuraa usein tarkoittamattomia seurauksia, jotka vain pahentavat asioita. Asioihin puuttuminen saattaa lisätä kärsimystä. Yhdenlainen asenne tähän ongelmaan on itämaisistä uskonnoista tuttu maailmasta vetäytyminen ja universaali passifismi. Nämä ”eettiset ekstremistit” ovat Herzin mielestä suorastaan itsetuhoisia: he alistuvat muiden vallankäytölle eivätkä saavuta mitään (Herz 1951, 136–137). Realistisen liberalismimin on uskallettava ottaa osaa maailmassa tapahtuvaan vallankäyttöön silläkin uhalla, että virheitä tapahtuu. Todennäköiset riskit ja hyödyt on punnittava. (ibid., 142–146)

Herz ei halua antaa tilanteesta riippumattomia, ehdottomia suosituksia poliitikalle, koska eri idealismit ovat nimenomaan kaatuneet tähän universaaliuteen. Historialliset ja paikalliset tilanteet vaihtelevat ja poliitikon on itse harkittava. Realistisen liberalismimin tulee kuitenkin olla aina rajoittamassa valtaa. Maailmanhistorian risteyskohdissa realistinen liberalismismi olisi ollut voittajien puolella mutta kuitenkin aina rajoittamassa uutta valtaa. Herz kutsuu tätä ”vastakkaisen vaaran periaatteeksi” (*principle of opposite danger*). Esimerkiksi modernin ajan alussa olisi pitänyt vastustaa feodaalisia rakenteita, mutta asettaa samalla rajoja nousevalle absoluuttiselle monarkialle. Uusin kamppailu tapahtuu kapitalismin ja sosialismin välillä. Realistinen liberalismismi näkee sosialismin seuraavana vaiheena mutta rajoittaisi sen kielteisiä piirteitä. (ibid., 175)

Kaiken kyynisyyden jälkeen Herz päätyy Yhdysvalloista ja Iso-Britanniasta tuttuihin perustuslaillisiin instituutioihin. 1800-luvun Yhdysvaltojen pohjois- ja länsiosissa vallitsi tasapaino maanviljelijöiden ja kauppiaiden välillä, mikä auttoi vakaata kehitystä (Herz 1951, 177). Toimeenpanovalta ja lakiasäätävä valta on erotettava toisistaan, ja tuomioistuinten riippumattomuus on turvattava. Oikeudenkäyntien proseduureista on pidettävä kiinni. Jo lait itsessään rajoittavat valtaa, tuovat ennustettavuutta ja vähentävät mielivaltaa, vaikka hallitsija olisi millainen despootti (ibid., 178–179). Lakien ikä, niiden kestävyys tuo niille tietynlaista pyhyyttä ja legitimitettä; tässä Herz viittaa Edmund Burkeen. Hyvänä esimerkkinä Herz pitää Iso-Britanniaa. Parlamentti on vuosisatoja vanha instituutio ja sen vuosisataiseen arvovaltaan

vetoamalla voidaan saada houkuteltua konservatiivit pois fasismin kannattajista. (ibid., 180–183) Uskonto ja valtio on Herzin mielestä erotettava toisistaan, koska myös uskonnollisilla organisaatioilla on taipumus harvainvaltaisuuteen, hierarkioihin ja sortoon (ibid., 175,176).

Vastakkaisen vallan periaatteen lisäksi toinen periaate, jota realistisen liberalismiin on noudatettava, on pienen tavoitteen alistaminen suuremmalle tavoitteelle. Kulloisessakin tilanteessa on harkittava, mikä edistää vapautta pitkällä aikavälillä. Britannian siirtomaavallan alla olevat intialaiset tai Yhdysvaltojen afroamerikkalaiset olisivat voineet nousta kapinaan ja sabotoida sotaponnistuksia toisessa maailmansodassa. He jättivät kuitenkin poliittiset vaatimuksensa väliaikaisesti syrjään suuremman uhan edessä, koska akselivalttojen voitto olisi ollut heille vielä huonompi vaihtoehto. (Herz 1951, 186–189)

Onko historiassa tapahtunut Herzin mielestä edistystä? Ei kovin paljoa, mutta voi tapahtua. Jos päättäjät ottavat onkeensa hänen realistisesta liberalismistaan, keskeisiä edistysaskeleita voidaan saavuttaa. Ilmeisesti myös länsimaissa käytössä olevat oikeusvaltion periaatteet ja perustuslait ovat onnistuneet rajoittamaan vallan väärinkäyttöä, koska Herz niitä suosittelee. Atomienergian käyttö ja materiaallinen yltäkylläisyys saattavat olla ratkaisemassa turvallisuuskonfliktia, koska siinä on kyse osaltaan resurssien niukkuudesta (Herz, 249).

4.2.3 Kulttuurikonservatiivi

Herz pitää modernia massayhteiskuntaa uhkana yksilön vapaudelle. Teollistuneessa yhteiskunnassa tuotanto tapahtuu yhä suuremmissa yksiköissä ja keskittää siten valtaa. Ihmisistä tulee maailmankuvansa rakentamisessa riippuvaisia muutamien suurten mediayhtiöiden tiedonvälityksestä. Aiemmin vainotut ihmiset saattoivat lähteä uudisraivaajiksi tuntemattomaan. Maailma on nykyään jaettu valtioiden kesken, joten maailma on käynyt ahtaaksi eikä samanlaista mahdollisuutta enää ole (Herz 1951, 233–235). Herz väittää, että entisajan aristokraattisissa kaupunkivaltioissa yksilöt olivat vapaampia ja tasa-arvoisempia, koska ihmiset elivät pienemmissä yksiköissä. Tämä päti tietysti vain eliitin jäseniin, mutta silti (ibid., 231).

Massayhteiskunnassa määräästä tulee kaiken toiminnan mittari laadun kustannuksella. Massaihminen syntyminen on Herzin mukaan suurin yhteiskuntien sisäinen este vapauden toteutumiseksi. Yhteiskunnan monimutkaistuessa ihmisestä tulee avun ratkaisemaan ongelmiaan ja hän on pakotettu turvautumaan asiantuntijoihin. Hänestä tulee helppo saalis propagandalle. Massaihminen on älyllisesti laiska, tunteellinen ja aloitekyvytön. (ibid., 243–246) Utilitarismi on toiminut hyvin pitkälti samaan suuntaan liberalismiin tavoitteiden kanssa. Sitä ei pidä kuitenkaan seurata sokeasti loppuun asti. Modernissa massayhteiskunnassa hyödyt on tullut korkein arvo. Utilitaristiselle massaihmiselle riittää omien tarpeiden tyydytys, hän välttelee vastuuta ja

alistuu. (Herz 1951, 248) Individualismi ei aina toteuta liberalismiin arvoja parhaalla tavalla. Herz kaipaa enemmän yhteisöllisyyttä (ibid., 250).

4.2.4 Kansainvälinen politiikka

Idealistit ovat Herzin mukaan erityisen naiiveja kansainvälisten suhteiden alalla, koska valtakamppailu on erityisen näkyvää valtioiden välillä. Hahmotellut utopiat ovatkin sijoittuneet usein saarelle, koska silloin ei tarvitse ottaa huomioon muita valtioita ja valtakamppailu väistetään. (Herz 1951, 65–67) Herz suhtautuu hyvin skeptisesti puheisiin maailmanhallituksesta. Kansainvälistä oikeuttakin hän kutsuu ideologiaksi (ibid., 204). Oppialan perustaja Hugo Grotius oletti Herzin mielestä ihmiset rationaalisemmiksi ja moraalisemmiksi kun he ovat. Hollantilaisen Grotiuksen lähtökohta on rationaalinen, taloudellinen ihminen ja normit palvelevat häiriötöntä kaupankäyntiä (ibid., 112). Todellisuudessa valtiot rikkovat aina sopimukset tilanteen niin vaatiessa (ibid., 204).

Onko mitään keinoa lieventää valtioiden välistä valtakamppailua? Juridiset julistukset eivät riitä vaan tarvitaan voiman kanavointia (Herz 1951, 221). Voimatasapaino on Herzistä toimiva keino säädellä valtioiden välisiä konflikteja. Syy toimivuuteen on se, että se perustuu turvallisuuskonfliktiin. Voimatasapainottamisessa muut valtiot liittoutuvat oman etunsa takia voimakkainta vastaan ja tämä estää yhden hegemonin muodostumisen. Herz erottaa toisistaan vaistonvaraisen tasapainottamisen, jota on ollut vuosituhansia ja tietoisesta järjestelmän ylläpidon, jota Euroopan suurvaltat harjoittivat 1600–1700-luvuilla.

Voimatasapainojärjestelmä ei estä kaikkia sotia ja tasapainon ylläpitäminen on voinut vaatia sortavan valtion säilyttämistä tai jopa pienempien valtioiden jakamista (Herz 1951, 207). Se on silti parempi kansallisvaltioiden ja ihmisten vapauden kannalta kuin yhden supervallan herruus (ibid., 220–221). Myös kollektiivinen turvallisuus voi toimia, koska se on vain tasapainottamisen jatke. Kollektiivinen turvallisuusjärjestelmä laillistaa kaikkien maiden olemassaolon, ei vain suurimpien. (ibid., 221–223)

Antiikin kreikkalaiset eivät Herzin mielestä osanneet vielä rajoittaa itsekkyytään tietoisesta järjestelmän avulla, tasapainottaminen oli vielä vaistomaisella tasolla, mikä johti Rooman ylivaltaan (Herz 1951, 208–210). Modernilla ajalla Iso-Britannia on toiminut tasapainottajana vaihdellen liittoumiaan Manner-Euroopan maiden välillä. Maantieteellinen eristyneisyys mahdollisti Britannialle tämän. Ensimmäisen maailmansodan aikana Iso-Britannian voimat eivät kuitenkaan enää riittäneet (Saksan) tasapainottamiseen. Maailmansodista alkaen Yhdysvalloista tuli uusi tasapainottaja. Myös se oli maantieteellisesti tarpeeksi erillinen saadakseen tämän aseman. Yhdysvallat liittyi maailmansotiin ja ratkaisi ne. (ibid., 210–212) Kumpi on Herzistä parempi, liberaalia ideologiaa levittävä imperiumi vai tasapainottaminen? Herzin vastaus on

tasapainottaminen, koska se estää hegemonin ylivallan. Tässä hän viittaa taas Burkeen, joka vastusti vallankumouksellisen Ranskan ylivoimaa 1790. Burken sanat tuovat Herzille mieleen totalitarismin, joka haluaa levittää itseään kaikkialle. Realistisen liberalistin olisi pitänyt tässä tilanteessa asettua Englannin puolelle, vallankumouksellista Ranskaa vastaan. (ibid., 218–220)

1940-luvun lopulla maailma jakautui Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton johtamiin blokkeihin. Herz näkee tämän osana laajempaa vallankeskittymistrendiä ja pitää sitä erityisen huolestuttavana. Kaksinapaisuus ei mahdollista tasapainottamista: supervallat ovat liian vahvoja, jotta muut voisivat tarpeen tullen liittoutua niitä vastaan ja lyödä ne. Kun maailmasta on tullut pienempi paikka, kahden supervallan intressit törmäävät kaikkialla maailmassa eikä niillä ole mahdollisuutta "väistää" toisiaan, joten sodanuhka on kasvanut. Muissa maissa ei tapahdu enää sisäsyntyisiä, aitoja, spontaaneja tapahtumia, koska kaikki yhteiskunnalliset liikkeet ovat jommankumman supervallan masinoimia tai ainakin ne pyrkivät vaikuttamaan liikkeen kautta. (Herz 1951, 237–238) Näiden kehitystrendien takia Herz arvioi oman aikansa erityisen huonoksi yksilön vapauden kehityksen kannalta. Ennen oli paremmin.

5 VERTAILU MUIHIN REALISTEIHIN

5.1 Vertailu klassisiin realisteihin

Kehiteltyään ydinaseen Manhattan-projektissa Yhdysvallat pudotti atomipommit Hiroshimaan ja Nagasakiin elokuussa 1945. Sodan päättyessä Yhdysvallat pyrki muuttamaan maailmaa mieleisekseen. Presidentti Roosevelt elätteli toiveita Neuvostoliiton integroimisesta yhteistyöhön muiden sodan voittaneiden suurvaltojen kanssa. Stalinille kansainvälinen politiikka oli kuitenkin valtapolitiikkaa (Craig & Radchenko 2008, 165–166). Muutamaa vuotta myöhemmin myös Neuvostoliitto sai ydinaseen käyttöönsä ja molemmat supervallat kasvattivat ydinaseidensa määrää. 1950-luvun aikana supervalloille tuli kyky tuhota toisensa ja ydinsodan aloittaminen olisi ollut itsetuhoista. Pelotteen ylläpitämiseksi oli kuitenkin vaikutettava siltä, että on valmis tuhon partaalle (Freedman 2013, 164–166). Muutenhan toinen voisi kiristää mitä tahansa myönnytyksiä. Kauhun tasapainon paradokseihin kuului myös esimerkiksi se, että kaupunkeihin tapahtuvaan hyökkäykseen tähtäävä doktriini olikin defensiivistä, koska tuho olisi silloin mahdollisimman suurta ja kummallekaan osapuolelle ei tulisi mitään houkutusta aloittaa (ibid., 169).

Herz eritteli tätä muutosta ja sen seurauksia kirjassaan *Politics in the Atomic Age* (1959). Moderni valtiojärjestelmä on perustunut alueellisesti rajattuihin valtioihin. Nämä territoriaaliset valtiot eivät ole sallineet muiden toimijoiden voimankäyttöä omalla alueellaan; ne ovat olleet läpäisemättömiä. Kansainvälinen oikeus ja toimivallan rajat ovat Herzin mukaan olleet sidottuina konkreettisesti tähän (Herz 1959, 40). Totaalisten maailmansotien aikana taloudellinen sodankäynti, ilmavoimat ja lopulta ydinaseet ovat poistaneet tämän läpäisemättömyyden. Ydinaseet ovat myös hämärtäneet rauhan ja sodan välistä eroa, koska ne ovat jatkuvassa valmiudessa ja väestöt joutuvat elämään epävarmuudessa. (Stirk 2005)

Herziä verrataan jatkuvasti Morgenthauhun ja muihin realisteihin. Martti Koskenniemi on kutsunut häntä hobbesilaisen ihmiskäsityksen tukijaksi (Stirk 2005, 306). E. H. Carr käyttää jopa samoja esimerkkejä kuin Herz: Ranskan ja Venäjän vallankumouksia esimerkkeinä siitä, kuinka utopistitkin joutuvat alistumaan valtapolitiikkaan ja kansallisen edun ajamiseen. Jeesusta, Buddhaa ja anarkisteja käytetään äärimmäisinä esimerkkeinä idealismista. Voisi jopa olettaa, että Herz on ottanut nämä suoraan Carrin varhaisemmasta kirjasta *The Twenty Year's Crisis* vuodelta 1939. Molemmat vastustavat wilsonismia. Se on Herzistä maltillista nationalismia ja johtaa Carrista ongelmiin. Molemmat kehuvat Marxia osittain, mutta kehu loppuu hänen utopismiinsa. Samalla tavoin Reinhold Niebuhr pitää marxisteja "valon lapsina", jotka uskovat intressien olevan harmonisoitavissa. Tosin hänelläkin oli sosialistisia taipumuksia nuorempana (McAfee Brown 1986, xvi).

Herz on yleensä nähty tyypillisenä realismin edustajana (Stirk 2005, 286). Morgenthau uskoo samanlaiseen poliittisen ajattelun historiaa määrittävään dikotomiaan idealismin ja realismin välillä, missä jakolinja koskee erimielisyyttä ihmisen ja politiikan luonteesta (Morgenthau 1978, 3–4). Niebuhrilla tämä jako on "valon lapsiin" ja "pimeyden lapsiin". Kaikki kolme katsovat voimatasapainon olevan myös Yhdysvaltojen sisällä sen hallitusmuodossa, jossa eri valtiot elimet tasapainottavat toisiaan ja tämän he näkivät olevan myönteinen asia (Morgenthau 1978, 10). Sekä Herz että Morgenthau tekevät jaon hyvään, maltilliseen 1800-luvun nationalismiin ja äärimmäisempään 1900-luvun nationalismiin. Klassisille realisteille tyypillisesti Herz kuvailee entisiä aikoja, jolloin sodankäynti oli Euroopassa rajoitettua tavoitteiltaan, "kilpailua" eikä kokonaisten valtioiden tuhoamissotaa (Herz 1957, 481–483). Tässä eurooppalaisessa järjestelmässä ei Herzin mielestä nielaistu kokonaisia valtakuntia. Poikkeukset, kuten Puolan jako 1700-luvulla, ovat sellaisia, jotka hänestä vain vahvistavat säännön (ibid., 483). Itsemääräämiseen pyrkivä ja itseään rajoittava maltillinen nationalismi näytti Herzistä voittavan sodan jälkeisinä vuosikymmeninä, kun siirtomaat itsenäistyivät (Herz 1968, 22).

Herzin ajattelussa turvallisuusdilemman syynä on kuitenkin epäluulo muihin ihmisiin, ei sisäinen halu hallita kuten Morgenthauilla. Sen perusta ei ole biologinen, vaan se on sosiaalinen olosuhde, jota voi lievittää (Sylvest 2010, 433). Herz ei ole tyypilliseksi realistiksi luettava, koska hänen ajattelunsa käsittää maailman irrationaaliseksi eikä rationaalisten toimijoiden toiminnaksi. (Stirk 2005, 294–295) Toisin kuin amerikkalaiset realitit, Herz johtaa eettisen kannan teoriastaan. Hänen mielenkiinnon kohteensa olivat laajemmalla kuin Morgenthauilla, kuten vertailevassa politiikan tutkimuksessa. (Stirk 2005)

Monen muun tavoin Herz piti Morgenthauin oletusta ihmisluonteesta jäykkänä ja kritisoi häneltä puuttuvan globaalin vision. Morgenthauille kansainvälisen oikeuden toimivuus riippuu voimatasapainosta. Hänen realisminsa on pinttyneempää, kun

taas Herziä on syytetty ajoittain realismista luopumisesta. Mahdollisesti Herzin vaikutuksesta Morgenthau omaksui universalistisempaa otetta myöhemmin. (Sylvest 2010, 432–434)

”Kansallinen intressi” vaikuttaa ulkopoliittikkaan Herzistä sellaisena kuin päätöksentekijä sen käsittää eikä se ilmene objektiivisesti toisin kuin Morgenthau oletti (Herz 1971, 40–41). Herz kyseenalaisti kansallisen intressin käsitteen keskeisyyttä. Sen käyttäjistä tunnetuin Hans Morgenthau kyllä tiedosti erilaisten kansallisvaltion sisäisten ryhmien vaikuttavan valtioiden ulkopoliittikkaan, mutta Herzin mielestä hiukan vähätteli tätä aspektia. Yhdysvalloilla on hyvin laaja käsitys kansallisesta intressistään, mikä tuo paljon ristiriitaisia velvollisuuksia ja tekee käsitteestä vaikeasti tulkittavan. (Herz 1981)

Toinen maailmansota oli suuri murros myös yhteiskuntatieteissä ja filosofiassa. Sekä Frankfurtin koulukunnan kriittinen teoria että realismi ovat syntyneet edistysuskoon kohdistuneesta kolauksesta toisen maailmansodan jälkeen (Stevens 2018, 288–289). Saksan tuhoamisleireillä oli tapettu miljoonia ihmisiä teollisella tehokkuudella. Tieteen ja teknologian avulla oli kehitelty yhä tuhovoimaisempia aseita, huipennuksena atomipommi. Sen pohjana oli myös saksanjuutalaisten fyysikoiden työ. Ei ole ihme, että saksanjuutalaisena Herz oli kriittinen tiedettä ja teknologiaa kohtaan (Stevens 2018, 295). Ihmiskunta oli saavuttanut ensimmäistä kertaa maailmanhistoriassa kyvyn tuhota itsensä jopa kokonaisuudessaan. Ydinaseiden aikakauden alussa selviytyminen oli yleinen teema kansainvälisessä poliittisessa ajattelussa, mutta monet eivät ottaneet huomioon kaikkien valtioiden tuhon mahdollisuutta yhtä vakavasti kuin Herz. Ydinaseiden aikakaudella valtiot eivät pysty takaamaan väestön turvallisuutta samalla tavoin kuin ennen. (Stevens 2018) Harva amerikkalainen realisti 1950-luvulla kyseenalaisti valtion pysyvyyttä ja olemusta tällä tavalla (Stevens 2018, 294).

Herz irtautuu syklisestä aikakäsityksestä, koska ydinaseet ovat jotain niin uutta, että uudenlainen ajattelu on välttämätöntä. Toisaalta hänen kokemuksensa natsismista estivät uskon vääjäämättömään edistykseen. Kehämäinen aikakäsitys on tyypillinen realisteille ja lineaarisesti edistyvä liberaaleille. Kummatkaan temporaalisuudet eivät jättäneet tilaa toimijuudelle ja kontingenssille, mikä huolestutti Herziä. (Stevens 2010, 301)

Herz on pessimisti turvallisuusedilemmansa perusteella. Hän irtisanoutui utopismista, jota maailmanhallituksen tavoitteleminen oli hänestä ja kirjoitti olevansa arvo-relativisti. Hän kuitenkin näki, että resursseja voidaan suunnata tuhon estämiseksi ja koetti perustaa uutta tutkimusohjelmaa, selviytymistutkimuksen oppialaa. (Stevens 2018, 285–286) Selviytyminen oli Herzistä kuitenkin sellainen arvo, jota voi pitää kiistämättömänä ja riippumattomana kulttuurista. Hänen kehittämänsä realistinen liberalismi oli näiden yhteisten intressien tunnustamista. Selviytymistutkimuksen tavoitteena oli olemassaoloa uhkaavien ongelmien tunnistaminen, tietoisuuden lisääminen

ja asenteisiin vaikuttaminen. (Stevens 2018) Realismia oli se, että hän ei vaatinut valtioita muuttumaan epäitsekäiksi vaan toimimaan oman valistuneen, pitkän aikavälin intressinsä mukaan. Herzistä intellektuellien tulee osallistua ja pyrkiä vaikuttamaan maailmaan, mistä hän itse näytti esimerkkiä jo toisen maailmansodan aikana taistelemalla natsismia vastaan (Stevens 2018, 302).

Vaikka Morgenthauin realismin tarkoitus on korostaa arvorelativismia, hänkin joutui peruuttelemaan. Universaaleina perusarvoina Morgenthau pitää elämää ja vapautta juutalaiskristillisen perinteen käsittämällä tavalla. Ydinaseiden ja liikakansoituksen kaltaiset haasteet tekevät myös Morgenthauin mielestä ylikansalliset rakenteet välttämättömiksi. Hän kannatti julkisesti maailmanhallitusta, vaikka ei uskonutkaan sen toteutuvan. (Cozette 2008) Kansainvälisessä politiikan historiassa on ollut monenlaisia yksiköitä ja kansallisvaltio oli Morgenthauille historiallinen ilmiö, joka voi poistua (Morgenthau 1978, 10). Valtakamppailu on siten sitä pysyvämpi ilmiö.

Sellainenkin kanta olisi mahdollinen, että pitää monia liberaalien päämääriä huonoina ja heidän vastustamiaan asioita hyvinä. Täydellinen nihilisti ei kuvailisi valon ja varjon kamppailua. Eurooppalaista alkuperää olevat ja Yhdysvalloissa kirjoittaneet klassiset realistit ovat pohjimmiltaan liberaaleja. Useimmat realistit ovat olleet sisäpolitiikassa liberaaleja (Ashworth 2002). He kuitenkin koettivat välttää pahinta eivätkä tavoitella parasta (Bell 2009, 12).

Realisteillakin on eettinen agenda mutta he pitivät sen erossa tieteellisestä teoriastaan. Moni realisti on koettanut tehdä humanimpaa maailmaa. Ratkaisut, joita realistit esittivät ovat heidän mielestään kestävämpiä kuin idealistiset päämäärien, kuten rauhan, saavuttamiseksi. Wienin kongressia pidetään kestävämpänä kuin Versaillesin rauhansopimusta, koska se perustui valtioiden intresseille paremmin. (Desch 2003) Toisin sanoen realistit eivät ole kategorisesti militaristeja, vaan he voivat jopa väittää pistävänsä rauhan ja vakauden muiden periaatteiden edelle toisin kuin idealistit. Realistit korostavat hyvää tarkoittavien periaatteiden tarkoittamattomia, kielteisiä seurauksia: "How often have statesmen been motivated by the desire to improve the world, and ended by making it worse?" (Morgenthau 1978, 6). Herz on kirjoittanut eksplisiittisesti, että Max Weberillä ja hänen seurausten etiikallaan on ollut suuri vaikutus häneen (Stirk 2018, 370). YK:n peruskirja kieltää voimankäytön riitojen ratkaisuna. Herzistä sääntöjen rikkominen voi jopa lisääntyä, kun valtioiden ei tarvitse pelätä voimankäyttöä, jolla järjestyksen rikkomisesta rangaistaan (Herz 1964, 116). Myös yhdysvaltalainen neorealisti Kenneth Waltz vastusti Vietnamin sotaa, koska se oli idealistista ja harkitsematonta demokratian levittämistä. (Desch 2003) Itse asiassa kaikki merkittävät realistit vastustivat Vietnamin sotaa. Esimerkiksi George Kennanista Vietnam ei ollut tarpeeksi tärkeä alue ja Yhdysvallat vahingoitti omien ihanteidensa uskottavuutta sodalla (Griffiths 1999, 21–25). Morgenthau vastusti Vietnamin sotaa, koska Yhdysvaltojen on näytettävä esimerkkiä ollakseen uskottava. Kamppailu

politiikassa voi olla myös kamppailua arvojen edistämisestä. (Cozette 2008) Realistien näkökulmasta Yhdysvaltojen ulkopolitiikkaa hallitsi ideologinen vastakkainasettelu Neuvostoliiton kanssa (Buzan 2004, 47–48). Näin oli siitäkkin huolimatta, että realismin oppien soveltamiseen pyrkivä Henry Kissinger istui ulkoministerinä.

Herzin ja Morgenthauin kaltaiset klassiset realistit olivat skeptisiä kansainvälistä oikeutta kohtaan, mutta uskoivat sillä voivan olla sivistävää ja ohjaavaa vaikutusta, jos se on sopusoinnussa voimatasapainon kanssa. Valtiomiehen ei pitänyt antaa oikeuden sitoa itseään orjallisesti, mutta hänen oli kunnioitettava laeissa piilevää kollektiivista viisautta. (Koskenniemi 2001, 472) Konservatiiveille on tyypillistä, että laeissa nähdään sukupolvien aikana yritysten ja erehdysten kautta koeteltua ja kerääntynyttä viisautta, minkä takia niitä ei pitäisi muuttaa kuin erittäin harkiten. Kansainvälisen oikeuden normit olivat Herzistä epämääräisiä ja valtiot päättivät, milloin ne soveltuvat. Poliittinen yhteisymmärrys on edellytys monien normien käyttöön otolle, ne tavallaan aktivoituvat vasta silloin. Ne ovat latentteja, ikään kuin varastossa, josta ne voidaan ottaa käyttöön. Herz totesi, ettei kansainvälinen oikeus ole yhtenäinen järjestelmä, mutta toivoi sen jonakin päivänä olevan sellainen. (Herz 1964)

5.2 Vertailu Waltzin rakenteelliseen realismiin

Kenneth Waltz (1924–2013) luokitteli 1959 kirjassaan *Man, State and War* kaikki sotia selittävät näkemykset kolmeen analyysitasoon. 1) Ihmisluonne. Ihminen on paha, muutettavissa tai sitten ei. 2) Valtiotaso. Valtion luonteessa tai rakenteessa katsotaan olevan jotain, mikä aiheuttaa sotia, esimerkiksi demokratian puute tai kapitalismi. 3) Systemitaso. Kansainvälisen järjestelmän luonne on anarkkinen, korkeampaa auktoriteettia ei ole ja sodat ovat siksi väistämättömiä. Waltz ja hänen perustamansa neorealistenten koulukunta valitsevat kolmannen analyysitason, vaikka hän myöntää, että kaikista on opittavaa. (Singer 1960) Rakenteen tason huomioon ottava ulkopolitiikka ei ole Waltzin mukaan moraalista tai moraalitonta vaan järkevä reaktio maailmaan. Lääke olisi maailmanhallitus, mutta sitä Waltz ei pidä mahdollisena. (Waltz 2018 [1959], 238)

Realismin valta-asemaa kansainvälisen politiikan tutkimuksessa oli kyseenalaistettu 1970-luvulla supervaltojen välisen liennytyksen vallitessa ja maailman muuttuessa yhä keskinäisriippuvaisemmaksi. Supervaltojen välisen liennytyksen aika päättyi, kun Neuvostoliiton suorittamasta Afganistanin miehityksestä vuonna 1979 alkoi niin kutsuttu toinen kylmä sota. Tämä antoi uutta pontta realismille todistamalla, ettei voimankäyttö ollut häviämässä maailmasta (Buzan 2004, 49, 56). Tähän saumaan Waltz laski perustan neorealismille vuonna 1979 ilmestyneellä teoksellaan *Theory of International Politics*. Teoksillaan Waltz vakiinnutti sisäpolitiikan ja ulkopolitiikan

tutkimuksen välisen kuilun, jossa sisäpolitiikka ja kansainvälinen politiikka nähtiin hyvin erilaisiksi. Tätä erkaantumista tapahtui Yhdysvalloissa jo behavioristien keskityessä 1950-luvulla tutkimaan poliittista käyttäytymistä. (Schmidt 2002) Korvelan mukaan vasta Waltz sementoi kansainvälisen anarkian kansainvälisen politiikan teorian keskeiseksi oletukseksi. 1900-luvun alussakin siitä oli kirjoitettu, mutta sitä ei pidetty muuttumattomana tai väistämättömänä (Korvela 2016). On kyseenalaista, onko vertailu Herzin kirjaan edes mielekäästä, koska teoreettisten rakennelmien tarkoitus on erilainen. Herz esittää oman tarinansa aatehistorian kulusta, analysoi nykytilannetta ja antaa jopa ohjeita maailman parantamiseksi, jos mahdollista. Waltz sen sijaan pyrkii rakentamaan aukottoman tieteellisen teorian, joka selittää kansainvälisen politiikan tapahtumia. Vertailu kuitenkin valottaa Herzin realismin eri piirteitä.

Ulkopoliittinen realismi korostaa voimankäytön mahdollisuuden olevan aina kansainvälisen politiikan taustalla. Herzin mukaan on naurettavaa väittää, että valtiot olisivat tasa-arvoisia ilmavoimien ja atomiaseen aikakaudella (Herz 1951, 224). Waltzin mukaan erityisesti kansainvälisessä politiikassa ei muusta olekaan kyse kuin eriarvoisuudesta (Waltz 2010, 142–143). Epätasa-arvo on hänestä väistämätöntä ja vakaampaa kuin atomistinen tasa-arvo, joka hajoaa aina anarkiaksi tai keskittyy despotiaksi. Tämä pätee myös valtioiden sisäisiin järjestyksiin ja Waltz vetoaa Alexis de Tocquevilleen ilman kummempia perusteluja. (Waltz 2010, 132) Tässä Waltz ottaa kantaa valtioiden sisäisiin järjestyksiin, mikä on hyvin epätyypillistä hänelle.

Waltzin mukaan kansainvälisen politiikan historiassa on nähtävissä tiettyä toistuvuutta valtavasta valtiojärjestelmien vaihtelusta huolimatta (Waltz 2010, 66). Tämä todistaa hänestä, että on olemassa rakenne, joka vaikuttaa tapahtumiin ja pakottaa valtioita. Mitä rakenne tarkoittaa tässä yhteydessä? Waltz käyttää mielellään mikro-taloustieteen markkinavertausta. Markkinat pakottavat yritykset toimimaan tietyllä tavalla, olemaan tehokas, maksimoimaan voittoa jne. Kyse ei ole persoonallisista, pahoista tahoista. Yritys voi tietysti toimia tehottomasti, mutta silloin se tekee konkurssin ja poistuu markkinoilta. Samalla tavalla kansainvälisessä politiikassa muodostuu ”järjestys ilman järjestäjää”. (ibid., 76–77) Muut maat matkivat Preussin asevoimien organisaatiota, kun osoittautui, että se menestyi (ibid., 127). Rakenne pakottaa toimijat itsekkäisiin, mahdollisesti kaikkien kannalta tuhoisaan käyttäytymiseen (vapaaamatkustajan ongelma) (ibid., 107–108). Waltz toteaa, että suurvallat sotivat enemmän rakenteesta johtuvan asemansa takia eli koska ne ovat suurvaltoja, eikä esim. saksalaisten tai muidenkaan kansallisella luonteella ole asian kanssa tekemistä (Waltz 2010, 187). Waltzin neorealismia kutsutaankin rakenteelliseksi realismiksi.

Herz ei ehkä pitäisi markkinaliberaalista analogiasta; ainakaan hän ei sillä käsitteistöllä argumentoi. Hänestä kaikista naiiveinta on kuvitella, että täydellinen järjestys on jo toteutunut. Itse asiasta hän on kuitenkin samaa mieltä: ulkoa päin tuleva paine pakottaa valtioita, vaikka kaikki sisäiset vallankeskittymistäipumukset yhtäkkiä

poistuisivat. Ennen ensimmäistä maailmansotaa toisen internationaalinen työväenpuolueet olivat huolellisesti suunnitelleet, miten ne menisivät yleislakkoon ja estäisivät suursodan. Tästä huolimatta mikään puolueista ei tosi paikan tullen uskaltanut halvaannuttaa sotapommituksia, koska se olisi jättänyt oman maan muiden armoille (Herz 1951, 85–88). Kuka on valmis ensimmäisenä tekemään itsestään suojeittoman? Itsesuojeluvaisto, ei ihmisen pahuus, pakottaa keskeyttämään pasifismista saarnaamisen (ibid., 62). Herz väittää, että tarkalleen ottaen hän ei ota kantaa antropologiseen ikuisuuskysymykseen, onko ihminen luonnostaan aggressiivinen olento (ibid., 3, 14) Turvallisuuskysymys on sosiaalinen tilanne, johon maailmaan heitetty ihminen joutuu ja se pakottaa hänet toimimaan vallanhaluisesti. Tosin usein hän kirjoittaa itsekin ”valtavaistosta” ja ”säälivaistosta”.

Kaksi realistia on kuitenkin eri mieltä siitä, mistä paine valtakamppailuun tulee. Herz ei näe kovin monia puutteita realismissa ja kirjoittaa siitä yleensä ymmärryksenä asioiden todellisesta tilasta. Kuitenkin hän kritisoi sen oletuksia valtioiden monoliittisuudesta: valtioiden sisällä on yhteiskunnallisia ryhmiä, jotka kamppailevat vallasta (Herz 1951, 28–29). Näiden ryhmien sisälläkin kamppaillaan vallasta jne. Tätä voisi kuvata sisäkkäisinä maatuskanukkeina, jotka pienenevät yksilötasolle saakka. Turvallisuuskysymys vaikuttaa siis kaikilla tasoilla. Waltz tuomitsi tämän reduktionismina. Waltzin päätarkoitus on kritisoida kaikkia aiempia kansainvälisen politiikan tieteellisiä teorioita reduktionismista: selityksiä toiminnalle haetaan valtioiden sisältä tai yksilötasolta. Waltz keskittyy rakennetasolle eli lähinnä suurvaltoihin. Puhtaasti rakenteellisen teorian rakentamiseksi valtiot on oletettava yhtenäisiksi toimijoiksi.

Realismi on lyhyesti sanoen regiimineutraalia. Esimerkiksi tasavaltainen Ranska ja keisarillinen Venäjä solmivat Ententen 1907 huolimatta erilaisista valtiomuodoista (Herz 1951, 212). Kuten E. H. Carr, sekä Waltz että Herz käyttävät bolševikkien Neuvosto-Venäjästä esimerkkinä siitä, miten ideologisesta väristä riippumatta kaikkien on alistuttava pelaamaan samaa valtapeliä selviytyäkseen (Herz 1951, 62; Waltz 2010, 127–128). Vihamielisten naapurien ympäröimänä vallankumouksellinen maa ei voi pitää kiinni rauhantahtoisista ihanteista. Onnistuakseen maailmanvallankumouksen olisi siis tapahduttava kaikkialla yhtä aikaa. (Herz 1951, 60–64) Lisäksi Herz ei ole vakuuttunut siitä, että sosialistiset maat lopettaisivat keskenäänkin kilpailun resursseista (ibid., 119–120). Waltzin mielestä kaikenlaiset maat ovat sotineet ja harjoittaneet imperialismia (Waltz 2010, 26, 36, 67). Regiimineutraalius on suoraan vastakkainen demokraattisen rauhan teorialle. Tämä yksi tutkituimmista ja suosituimmista politiikan tutkimuksen teeseistä esittää, että demokraattiset valtiot eivät sodi ainakaan keskenään (Allison & Zelikow 1999, 36–40). Siinä hallitusmuoto siis määrittää valtion käyttäytymistä.

Myös Waltz suhtautuu myönteisesti voimatasapainoon ja näkee, että kansainvälisessä politiikassa noudatetaan enemmän tasapainottamista kuin sen vastakohtaa,

voittajan kelkkaan hyppäämistä (bandwagoning). Tällaista seurailupolitiikkaa tapahtuu sisäpolitiikassa mutta ulkopolitiikassa on ikään kuin kyse liian tärkeistä asioista, turvallisuudesta, jotta riskiä voisi ottaa, ainakaan suurvaltatasolla. (Waltz 2010, 125–126) Herzistä tunteellinen nationalismi on johtanut moniin sotiin ja siksi hän ihannoiki kylmänviileää voimatasapainojärjestelmää 1600–1700-luvulla (Herz 1951, 76).

Vapaakaupan kannattajat ja pasifistit väittävät, että kansallisvaltiot ovat häviämässä tavaroiden, palveluiden ja ihmisten liikkeen lisääntyessä. Sekä Herz että Waltz myöntävät, että keskinäisriippuvuus lisääntyy. Valtiot eivät kuitenkaan tule luopumaan suvereniteetistaan. Waltzin mukaan valtiot pelkäävät, että yhteistyöstä tulevat hyödyt jakautuvat epätasaisesti ja niitä käytetään itseä vastaan (Waltz 2010, 106). Vaikka Waltz ei kiistä muiden toimijoiden olemassaoloa, valtiot määräävät viime kädessä säännöt, joilla pelataan (ibid., 93–97). Toisin kuin usein luullaan, Waltzin mielestä vuorovaikutus lisää sodan mahdollisuutta: ilman vuorovaikutusta ei voi olla sotiä (ibid., 138). Hän väittää, että keskinäisriippuvuus lisää haavoittuvuutta. Taloudet olivat itse asiassa avoimempia 1800-luvulla ja siitä huolimatta seurasi ensimmäinen maailmansota. 1970-luvulla supervalttojen välinen kaupankäynti oli hyvin vähäistä ja tilanne on vakaa. Waltzin näkemys on peräisin filosofi Jean-Jacques Rousseaulta (1712–1778). Rousseauin kuvaamassa luonnontilassa ihmiset elävät erillään ja jokainen huolehtii vain omista tarpeistaan. Väestön kerääntyessä yhteen yhteistyö tulee välttämättömäksi, mutta myös konfliktit tulevat mahdolliseksi (Waltz 2018 [1959], 165–171).

Realisteina kumpikin suhtautuu erittäin kielteisesti maailmanhallituksen ideaan. Yritys sellaisen järjestyksen luomiseksi johtaisi entistä pahempaan maailmansisällissotaan.

Waltz näkee tulevaisuuden optimistisempänä kuin Herz. Waltz katsoo samalla tavoin, että erilliset periferiat ovat hävinneet. Kahden supervallan pitää olla pakkomielteisen kiinnostunut toistensa tekemisistä ja supervalttojen ylireagointi kriiseihin on kyllä vaarana (Waltz, 170–172). Uhan selkeys estää kuitenkin virhearvioinnit ja tuo ennakoitavuutta. 1970-luvulle mennessä supervallat olivat oppineet säätelemään kilpailuaan. Waltzilla ei ole mitään laajempaa yhteiskuntafilosofista agenda, joten hän ei kanna huolta yksilön vapaudesta. Kaksinapaista järjestelmää on hyvin vaikea muuttaa, mutta Waltz pitää sitä hyvänä asiana. Hänen näkökulmansa on patrioottisen amerikkalaisen näkökulma: säilyykö vakaus?

Kenneth Waltz kirjoitti 1979 magnum opuksellaan perustan rakenteelliselle realismille, niin kutsutulle neorealismille. Se syrjäytti klassisen realismin hallitsevana teoreettisena viitekehyksenä. Sen nimi kuvaa tämän teoreettisen viitekehyksen olettamista, että kansainvälisen järjestelmän rakenne eli ylemmän auktoriteetin puute pakottaa valtiot kilpailuun. Valtiot oletetaan rationaalisiksi toimijoiksi. Waltzista teorit ovat aina yksinkertaistettuja malleja todellisuudesta. Hän kritisoi klassisia realisteja selitysten hakemisesta ihmisten ja valtioiden käyttäytymisestä. Nimensä mukaisesti

rakenteellinen realismi pitää kansainvälisen järjestelmän rakennetta hyvin itsenäisenä tekijänä. Valtiot pyrkivät turvallisuuteen eivätkä aina vallan maksimoimiseen, kuten Morgenthau esitti (Waltz 1990). Waltzin ja monen muun realistin katsotaan edustavan defensiivistä realismia. Ylivoimaisen vallan tavoittelu ei ole rationaalista systeemin paineeseen vastaamista, koska sellaiseen vastataan tasapainottamisella (Elman 2008, 22). Sellaisen syyt ovat siis sisäpolitiikassa ja ne katsotaan epärationaaliksi. Defensiivisen realismin kuvailema maailma voi olla hyvinkin rauhallinen, mutta pelokas.

Waltzilla oli päinvastainen näkemys kylmän sodan ajan maailmasta kuin Herzillä: vakaus lisääntyy kaksinapaisessa maailmassa (Stirk 2005, 287–288). Herz oli yhtä mieltä siitä, että valtiot hakevat turvallisuutta ja piti teoriaansa siltä osin yhteensopivana Waltzin kanssa. Herz ei silti pitänyt valtioita yhtä itsestään selvinä toimijoina (Stirk 2005, 301).

Myöhemmin neorealismista haarautui John Mearsheimerin offensiivinen realismi. Se edustaa äärimmäistä näkemystä valtioiden intentioista. Offensiivinen realismi perustuu oletukseen, että kaikkien valtioiden tulisi olettaa ja että ne olettavat pahinta muiden valtioiden aikomuksista. Tästä seuraa se, että valtio hyökkää aina, jos voimat vain riittävät ja ainoa syy liittoutumiseen on yhteinen uhka. Kaikki muut maailmanpolitiikan teoriat vastustavat tätä oletusta: kaikki valtiot eivät ole aggressiivisia vaan hyväntahtoisiaakin on joukossa. Offensiivisen realismin kritisoidaan johtavan vain varustelukierteeseen ja loputtomiin ennaltaehkäiseviin sotiin. (Tang 2008) Mearsheimer lukee oman suuntauksensa löytyvän Herzin teksteistä (Stirk 2005, 288). Dilemma kuitenkin häviää turvallisuuskilpailusta, koska Mearsheimerin teoriassa kaikki maat ovat hyökkäyksellisiä revisionisteja, joten epävarmuutta ei ole. Defensiiviset realistit pitävät hyökkäystä jopa irrationaalisena, koska hyökkääjä ei tajua saavansa aina vastaansa tasapainottavan liittouman. Mearsheimer pitää hyökkäystä laskelmoituna riskinä, joka voi ainakin joskus kannattaa ja korostaa, kuinka vaikeaa liittoumien kokoaminen voi olla. (Snyder 2002, 155–157)

Koska kyvykkyyksien jakautuminen määrää neorealismissa järjestelmän rakenteen, Waltzin seuraajat ovat mittailleet maiden ja liittoumien voimia muun muassa väestöllä, bruttokansantuotteella ja sotilaallisella voimalla (esim. Walt 1987, 274–276, 289–291). Poliittiset realistit eivät ole läpikotaisin materialisteja vaan tunnustavat, että monet ei-materiaaliset asiat, kuten uhka ja doktriini, vaikuttavat valtioiden käyttäytymiseen ja voimaan. Mearsheimer on poikkeus, hän väittää perustavansa teoriansa puhtaasti materiaaliin seikkoihin, vaikka toteaa organisaatiotaidon vaikuttavan. (Barkin 2010, 24–25, 31) Mearsheimerista turvallisuuskilpailua ei voi poistaa, koska epävarmuus muiden valtioiden aikomuksista pysyy, vaikka yhteistyötä valtioiden välillä on tietysti ollutkin. Tämä johtuu siitä, että todellisten aikomusten signaalointi ei onnistu, koska hyökkäyksellisiä ja puolustuksellisia kyvykkyyksiä ei voi erottaa toisistaan. (Mearsheimer 1994–1995; 2006) Mearsheimer on vastustanut 2000-luvulla

Yhdysvaltojen Lähi-idän interventioita, jotka ovat tulleet kalliiksi. Offensiivinenkin realismi johtaisi hänestä vähempiin sotiin, koska sen mukaisesti toimimalla Yhdysvallat keskittyisi vain tiettyjen geopolittisesti tärkeiden alueiden puolustamiseen eikä ristiretkeilisi ympäri maailmaa (Mearsheimer 2019).

1960-luvulla politiikan tutkimuksessa kamppailivat perinteiset lähestymistavat ja behaviorismi. Neorealismiin on katsottu syntyneen klassisen realismin kohdatessa amerikkalaisten behavioristien vaatimukset testattavista hypoteeseista. Neorealismi ei oleta ihmislunnonsta mitään, joten realismista saatiin siivottua konservatiivinen ja pessimistinen ihmiskuva. (Shimko 1992) Behaviorismista tuli valtavirtaa ja neorealistit, kuten Mearsheimer, ovat omaksuneet tiedekäsityksensä luonnontieteistä. Tässä naturalistisessa epistemologiassa tieteen tehtävänä on kehittää teoria, johtaa siitä ennusteita ja testata niitä todellisuuden havaintoja eli historiallisia aineistoja tai tulevia tapahtumia vasten. Maailma käsitetään tällöin laboratorioksi, jossa tutkijan on pysyttävä erossa tutkimuskohteeseen vaikuttamisesta. (Oren 2009) Tietojenkäsittelyn kehityksessä alettiin käyttää myös tietokonemalleja. Varsinkin jos kyse oli ydinsodasta, testejä ei voinut tehdä vaan oli tyydyttävä simulaatioihin (Freedman 2013, 148–149). Niitä pidettiin tarkempina ja päätelmiä loogisina, koska tietokone teki ne sekä falsifioitavissa olevia hypoteeseja tieteellisinä. (Bremer 1977, xiii-xiv) Tosin mallien oletuksissa käytettiin realistien oletuksia, kuten anarkkista systeemiä (ibid., 208).

Myös jotkut amerikkalaiset neorealistit näkevät yksittäistapaukset esimerkkeinä muuttumattomista lainalaisuuksista (Stirk 2005, 305). He esimerkiksi laskevat sotien frekvenssejä ja koettavat teoreettisesti löytää yhteyksiä eri muuttujien ja sotien väliltä. Näiden yhteyksien selvittämisen päämääränä voi olettaa olevan konfliktien ennustamisen ja lopulta hallitsemisen, kuten monien muiden ilmiöiden kohdalla muissakin tieteissä. Herzistä kansainvälisen järjestelmän rakenne voi muuttua ja oli muuttumassa. Tämän takia Herz ei uskonut tilastollisiin ja tietojenkäsittelymenetelmiin, joilla amerikkalaiset kansainvälisen politiikan empiristiset tutkijat ovat koettaneet ennustaa konflikteja. (kts. Stirk 2005, 287, 302, 306) Jo saapuessaan emigranttina sodan aikana hänelle tuli selväksi ero empiirisiä metodeja käyttävien amerikkalaisten ja filosofisempien eurooppalaisten yhteiskuntatieteilijöiden välillä (Lebow 2014, 219). Vuoden 1959 kirjansa *Politics in the Atomic Age* esipuheessa hän kirjoitti kokevansa itsensä vanhanaikaiseksi tämän yleistämisen vastustamisen takia (Stirk 2005, 304–305). Myöskään Morgenthausta empiirinen todellisuus ei taipunut liialliseen rationalismiin (Morgenthau 1978, xi-xii).

Ihmiskunta oli niin suurien ja kiireellisten ongelmien edessä, ettei tieteellistä tutkimusta pitänyt Herzistä tehdä sen itsensä vuoksi, vaan näiden ongelmien ratkaisemiseksi. Hän kritisoi psykologian puolelta hallitsevaksi levinnyttä behaviorismia ja kaiken tutkimuksen kvantifiointia. Erilaisia tapahtumia voitiin laskea, mutta mitä väliä sillä oli? J. David Singerin työ sotien tilastotieteellisessä tutkimuksessa oli Herzistä

konfliktien kontekstistaan irrottamista. Kansainvälisen politiikan tutkimus ei ollut hänestä tarpeeksi kumulatiivista. Behavioristien ennustukset epäonnistuivat, vaikka he saivat valtavasti tutkimusrahoitusta. Psykologit yleistivät ja hyppäsivät johtopäätöksiin muillekin tieteenaloille. Tutkimuksen piti Herzistä olla orientoitunut tulevaisuuteen, globaalia perspektiiviä käyttävää ja päättäjiin vaikuttavaa. (Herz 1971) Aiemman epäilevämmän suhtautumisen sijaan Herz alkoi argumentoida, että tiedettä ja teknologiaa tuli käyttää hyväksi ongelmien ratkaisussa (Herz 1976), vaikka sekä ydinaseet että ekologiset uhat ovat hänestä tieteen ja teknologian kehityksen aiheuttamia (Herz 2003a). Tiede ja teknologia on siten kaksiteräinen miekka, joka sekä luo että ratkaisee ongelmia. Hän varoitti väestöräjähdyksestä, ympäristöongelmista sekä lisäksi datan keräämisen ja sen mahdollistaman valvonnan ongelmista (Herz 1978). Teknologisessa kehityksessä Herz näki demokratiaa uhkaavia taipumuksia. Yksi hänen toistuvista teemoistaan oli valtioiden legitimitetti ja uhat sille. Valtioiden legitimitetti oli uhattuna, jos ne eivät pystyneet tarjoamaan suojelua, hyvinvointia ja ratkaisuja ongelmiin (Herz 1978). Tämä olisi neorealisteille hyvin epätyypillinen aihe valtion sisäisenä muuttujana.

1970-luvulla supervallat jähmettivät maailman etupiirinsä ydinsodan välttämiseksi ja aserajoitusneuvotteluissa solmittiin. Aserajoitusneuvotteluissa supervallat onnistuivat sopimaan ydinaseidensa vähentämisestä SALT I -sopimuksessa vuonna 1972. Herz oli pettynyt sopimuksen vähennyksiin, joita hän piti liian vaatimattomina (Wheeler 2008). Herz totesi kuitenkin kauhun tasapainon tuoneen ydinrauhaa (Herz 1976). Yhdysvaltojen ulkopoliittisessa keskustelussa kovan linjan "haukat" olivat huolissaan siitä, oliko Neuvostoliitto mennyt ohi strategisten aseiden määrässä ja vaativat päättäväistä vastausta jokaiseen sen toimeen. Osana liennytystä Länsi-Saksa omaksui uuden idänpolitiikan, *Ostpolitik*. Siinä se aiemmasta poiketen tunnusti itäisen naapurinsa ja Oder-Neisse-linjan sen itärajaksi. Monet Yhdysvalloissa ja Länsi-Saksassa syyttivät liennytyksen olevan myöntöväisyyspolitiikkaa ja heikkoutta, joka vertautui Münchenin sopimukseen 1938. Herz kiisti analogian 30- ja 70-luvun välillä: liennytykseen kuului vastavuoroisuus. Herz näki *Ostpolitikin* vallitsevien tosiasioiden tunnustamisena eikä se ollut yksipuolisten myönnytysten tekemistä: vastineeksi itäblokki tunnusti Länsi-Berliinin aseman ja kulun sinne. (Herz 1976a)

Liennytyks oli mahdollista, jos molemmat osapuolet olivat *status quo* -valtoja. Myös Neuvostoliittoa Herz piti toisen maailmansodan jälkeisessä sille edullisessa järjestyksessä tällaisena vain asemaansa puolustavana tyydyttyneenä valtana, vallankumouksellisesta retoriikasta huolimatta (Herz 1976, 284–285). Herz kannatti liennytystä ja etupiirien hyväksymistä, mitä Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökonferenssi Helsingissä vuonna 1975 merkitsi. Hän oli ehdottanut jo 1950-luvulla rajojen jähmettämistä, jotta ihmiskunnalle tulisi lisää aikaa uhkaavassa tilanteessa (Herz 1957, 492). Liennytyksen tuomitseminen johtui hänestä turvallisuusdilemman aiheuttamasta

pelosta. Neuvostoliitonkin turvallisuushuolia oli ymmärrettävä. Herz menee tässä ymmärtämisessä niin pitkälle, että uskoo Itä-Euroopan valtaamisen puskuriksi kertovan siitä, kuinka Stalin pelkäsi uutta hyökkäystä lännestä. (Herz 1982, 180–182) Toisin sanoen kansantasavaltojen perustaminen olisi ollut turvallisuusedilemmasta johtuvaa itsepuolustusta (!). Kennan tunnetaan patoamispolitiikan luoja. Oliko hän ”haukka” ja perusteltiinko realismilla taas vastakkaisia toimintalinjoja? Ristiriita voi olla vain näennäinen. Sekä Herz että Kennan pyrkivät ymmärtämään toista osapuolta. Realismi tuo tietynlaista avarakatseisuutta. Kun tunnustetaan, että kaikki ajavat vain omaa etuaan, se auttaa ymmärtämään muita (Morgenthau 1978, 11). Kennan arvosteli 1980-luvulla Yhdysvaltoja Neuvosto-uhon lietsomisesta ja liiallisesta sotilasteollisen kompleksin vallasta. Tarvittava tasapainottaminen oli tapahtunut jo kylmän sodan alussa. Suuremman kylmän sodan lietsomisen syiden täytyi olla hänestä sisäpoliittiset. (Craig & Logewall 2009, 1-3) Herz kiinnitti huomiota siihen, kuinka puolustusteollisuuden yritysten johto ja myös ammattiliittoihin kuuluva työvoima hyötyivät sotilasteollisesta kompleksista ja sulki ulos alaluokan (Herz 1978).

Liberaalit ja universalistiset piirteet nousivat uudelleen Herzin globaalissa realismissa 1950-luvulta eteenpäin (Sylvest 2010). Perinteisten kansallisten turvallisuusuhkien rinnalle oli noussut väestöräjähdyksen, resurssien riittävyys ja luonnon saastuminen. Vasta itsenäistyneissä kolmannen maailman maissa rikas eliitti panosti vain luksustuotteisiin ja pääomaintensiiviseen tuotantoon, mikä ei parantanut työllisyyttä. Samaan aikaan maaseudulta muutti kaupunkeihin väestöä, joka jäi slummeihin. Ratkaisuksi Herz esitti näiden maiden omavaraisuuden vahvistamista, työllistävään tuotantoon panostamista ja perhesuunnittelua, johon kehitysapu olisi sidottu. (Herz 1982)

Asevarustelussa järjettömyyden raja oli ylitetty Herzistä, kun supervalloilla riitti ydinaseita vastustajan tuhoamiseen useaan kertaan. Vähempikin riittäisi uskottavan pelotteen ylläpitämiseen. Pasifisteille tyypilliseen tapaan Herz argumentoi, että amerikkalaisten asenne yhä hienostuneempaan ja kalliimpaan asevarusteluun oli lapselista ja rahoille olisi tarvetta muiden ongelmien ratkaisemiseksi (”unneeded and costly defense toys”, 1982, 175). Ihmisoikeuksia oli tuettava esimerkiksi liittolaisiin vaikuttamalla siellä missä se ei rikkonut elintärkeitä intressejä, kuten uhannut maailmanrauhaa. Jälkimmäistä olisi suoralle törmäyskurssille asettuminen Neuvostoliiton kanssa. Hyvin idealistisesti Herz kirjoittaa kansallisesta sielusta, kun hän vastustaa Euroopasta ja maailmasta eristäytymistä politiikkavaihtoehtona:

We would lose our national soul if we distanced ourselves from the fate of those with whom we share our cultural and political values, the states of the Western world and especially the countries of Europe from which we stem historically and spiritually and which, in a still bipolar world of superpowers, need our protection. (Herz 1982, 185)

Herzin eurooppalaiset juuret näkyvät hyvin hänen argumentoinnissaan. Herz oli pettynyt Yhdysvaltojen ulkopolitiikkaan, jossa tuettiin kaikenlaisia kommunismin vastaisia hallintoja, myös oikeistodiktatuureja. Mieluummin hän olisi nähnyt tuettavan kaikkia demokraattisia, sosialistisiakin liikkeitä ja hallintoja, kunhan ne eivät saa suoraa sotilaallista tukea Neuvostoliitosta. Presidentti Ronald Reaganin hallinnon hän tuomitsi asevarustelua ja sortoa edistävänä. (Herz 1982, 178–193)

5.3 Suhde muihin suuntauksiin, kuten konstruktivismiin

Poliittinen realismi on ollut hyvin hallitseva lähestymistapa kansainvälisten suhteiden tutkimuksessa. Haastajiakin on ollut. Toisen maailmansodan aikana kehittynyt David Mitrany'n funktionalismi selittää valtioiden välistä integraatiota. Yhteistyön lisääntyessä säännöt ja normit leviävät ja turvallisuuskilpailu häviää. Herz myönsi Mitrany'n funktionalismin logiikan mutta ei uskonut sen poistavan valtopolitiikkaa. Keskinäisriippuvuuttakin voidaan käyttää kansallisen vallan vahvistamiseksi (Sylvest 2010, 436–437). Herz korosti kansainvälisiä järjestöjä, instituutioita ja sääntöjä, joilla vähittäisiä parannuksia saadaan tehtyä. Hän ehdotti esim. IAEA:n vahvistamista, ylijäämäruoan varastointia ja kansainvälisiä kaivosvirastoja. (Herz 1978) Herz piti toivottavana mutta myös mahdollisena ratkaisuna vahvistaa ylikansallisia instituutioita, kuten ILO, WHO ja FAO, jotka olivat hänestä eräänlainen välimuoto kansallisten hallitusten ja maailmanhallituksen välillä (Herz 1982, 175).

1980-luvulla siitä, miten asiat koetaan ja käsitteistetään, tuli uusi ja yleistyvä näkökulma kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. Tämä konstruktivismiksi nimetty teoreettinen ajattelutapa tulkitsee kansainvälisten suhteiden jakojen ja konfliktien syntyvän käsitteellisistä rakenteista, joilla ihmiset tilanteita tulkitsevat ja tulkintojensa mukaan toimivat. Herzilläkin tapahtui tällainen käsitteellinen käänne, mikä erottaa hänet valtavirtarealismista, jossa valtiot ja kansainvälinen järjestys oletetaan sellaiseenaan teoretisoinnin lähtökohdaksi. Näin hän lähestyi konstruktivismia. (Stirk 2005, 302–303) Eli Herzistä käsitykset vaikuttavat siihen mitä tapahtuu, samoin kuin siihen kuinka tapahtumia tulkitaan (Herz 1975). Maailmankuvat ja käsitykset selittävät käytäytymistä ulkopolitiikassa. Käsiterakenteet muuttuvat kulttuurin, historian ja perinteiden mukaan. Esimerkiksi voimatasapainosta on ollut erilaisia käsityksiä ja aktuaalinen voimatasapaino sijaitsi Herzistä usein vain brittiläisten valtiomiesten pään sisällä.

In this respect power, like beauty, is in the eyes of the beholder. (Herz 1981, 186)

Valtiot voivat tehdä rajujakin toimia vain voimannäytöksi, eli "säilyttääkseen kasvonsa". Tätä tapahtuu usein kansainvälisessä politiikassa, missä mediahuomiokin on yksi elementti.

Monet kansainvälisen politiikan tutkijat katsovat, että turvallisuusdilemma voidaan ylittää tai ainakin siirtää turvallisuusyhteisöllä. Turvallisuusyhteisössä yhteiset normit, käytännöt ja instituutiot luovat luottamusta. Euroopan unioni ja siihen johtanut integraatiokehitys mainitaan usein esimerkkinä turvallisuusyhteisöstä, jossa erimielisyyksiä ei enää ratkaista sotimalla (Booth & Wheeler 2008b, 142).

6 POHDINTA

6.1 Uusvanha Herz

Miksi Herzin tutkimista pidetään tärkeänä? Ei kestänyt kauan, kun neorealismia alettiin kritisoida jo 1980-luvulla. Neorealismiin on todettu olevan huono selittämään muutosta kansainvälisessä järjestelmässä. Neuvostoliiton hajoaminen ja kylmän sodan loppuminen 1990-luvun alussa niinkin rauhallisesti kuin se tapahtui, on haastanut realismia. Realismi ei oletta suurvaltojen ”kuolevan vuoteisiinsa”, vaan nousujen ja laskujen oletetaan tapahtuvan väkivallan kautta (Jones 2018, 61). Neorealismiin arvostellaan kadottaneen myös etiikan kielestään (Lebow 2003, xi-xiii). Neorealisteilla ei ole humanitaarisia pyrkimyksiä niin kuin Kelsenin oppilailla, eli Morgenthauilla ja Herzillä (Scheuerman 2014, 97–98). Varovaisuutta ja harkintaa tähdentävän klassisen realismin on nähty joutuneen syrjään kovemman neorealismin tieltä (Lebow 2003, 390–392). Neorealismiin kritiikistä 1980-luvulta alkaen huomio on kääntynyt uusien lähestymistapojen lisäksi takaisin klassiseen realismiin. Herzin tutkimista on pidetty tärkeänä klassisen realismin moninaisuuden ymmärtämiseksi. Hän on ollut sen ”kaanonin laitamilla”. (Sylvest 2010, 411–412)

Kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisten suhteiden oppialoja on koetettu yhdistää ja realistista positiota on pidetty käyttökelpoisena siihen. Rationalistinen lähestymistapa selittää esimerkiksi, miten valtiot tottelevat mainehaittojen takia sääntöjä, vaikkei ylempää, pakottavaa auktoriteettia olekaan. Se ei silti ota huomioon valtapoliittista dynamiikkaa. Konstruktivismi ei kerro käsitystään politiikasta. Nykyiset amerikkalaiset realistit ovat välinpitämättömiä muutoksesta ja oikeudesta. He pitävät kansainvälistä oikeutta valtioiden intressien, vallan ja toiminnan tuotteena. Vähemmän valtiokeskeisessä, muokatussa muodossaan Sylvest näkee realismilla olevan

paljon annettavaa. Herzin kypsä realismi jättää tilaa normatiivisille seikoille kansainvälisessä politiikassa toisin kuin "lakisokeat" (neo)realistit. (Sylvest 2010, 437–440)

Realistit suhtautuvat skeptisesti kansainvälisiin normeihin ja instituutioihin. Ne nähdään suurvaltojen intressien jatkeena ja jotkut ovat jopa väittäneet, ettei niillä ole mitään vaikutusta (Donnelly, 132). Sopimuksilla, joihin on liitytty itsekkäin syin voi olla silti vaikutusta käyttäytymiseen. Jos suurvallat perustavat instituutioita, ne varmaan hyötyvätkin niistä jotain. Instituutiot voivat säästää aikaa ja vaivaa rationaaliselta toimijalta. Valtion sisälläkin valta rajoittaa itseään (perustus)laeilla. (Donnelly, 148–149)

Herziä on syytetty realismista luopumisesta. Hänen myöhäisvaiheen kosmopoliittisuutensa valossa onkin kyseenalaista, onko hän realisti. Kuitenkin juuri tämä on syy, miksi hän on säilyttänyt merkityksellisyytensä. Arvostelijat ovat aina pitäneet realismia "epärealistisena" sanan arkimerkityksessä, toisin sanoen sen karkeiden oletuksien ei nähdä vastaavan todellisuutta ilman lievennyksiä. Herzin asennetta pidetään tasapainoisena vaihtoehtona realismin ja liberaalempien näkökulmien välillä ja sillä tavalla todellisuutta paremmin vastaavana.

Stephen Walt esitti uhkien tasapainoteorian. Waltin mukaan valtiot tasapainottavat uhkia vastaan eivätkä puhtaasti voimaa vastaan. Uhkaan vaikuttaa Waltin mukaan voima, etäisyys, hyökkäyskyky ja käsitys valtion aikomuksista. Waltin tutkimustulokset ovat selvästi edelleen ideologian merkitystä vähättelevän realismin mukaisia: uhka on tarpeeksi suurena aina merkittävämpi tekijä liittoutumisessa kuin ideologinen samankaltaisuus (Walt 1987, 266). Waltin teoria ottaa kuitenkin huomioon yksikötason tekijöitä, kuten aikomukset. Tämä onkin intuitiivisesti uskottavampaa kuin Waltzin jäykkä usko tasapainottamiseen aina suurinta vastaan.

1990-luvun lopulta uusklassinen realismi on elvyttänyt klassisen realismin näkökulmaa. Neorealismiin sitä yhdistää konfliktikäsitte politiikasta, se että rakenne asettaa rajoja valtioille ja pyrkimys testattavien hypoteesien muotoilemiseen (Lobell; Ripsman; Taliaferro 2009, 19). Se tunnustaa kuitenkin valtioiden vaihtelevien intentioiden merkityksen toisin kuin neorealismi ja käyttää jälleen jakoa *status quo*- ja revisionistisiin valtoihin. Tämä jako järjestystä säilyttäviin ja sitä järkyttämään pyrkiviin saattaa olla vain kiertoilmaisu moralistiselle jaolle "hyviksiin" ja "pahiksiin". Se on silti kuvailevampi ja neutraalimpi; voihan järjestys olla moraaliton monen mielestä. Esimerkiksi Randall Schweller jakaa liittoutumisen teoriassaan valtiot "leijoniin", "lampaisiin", "shakaaleihin" ja "susiin" (Schweller 1994). Saksa toisessa maailmansodassa on malliesimerkki revisionistisesta sudesta, jonka puolelle pienemmät shakaalit (Romania, Unkari) ryhmittäivät saaliinjaolle. Schwelleristä neorealistit katsovat kansainvälistä politiikkaa liikaa vain järjestystä säilyttävien suurvaltojen (leijonien), kuten Yhdysvaltojen, näkökulmasta. Voimien jakautumisen lisäksi johtajien kyky mobilisoida resursseja vaikuttaa uusklassisessa realismissa valtioiden

käytökseen. Johtajat on usein pakotettu neuvottelemaan puolueiden ja muiden eturyhmien kanssa (Lobell; Ripsman; Taliaferro 2009, 25). Uusklassisten realistien mukaan valtiot eivät osaa aina tasapainottaa täysimääräisesti sisäisen jakautuneisuuden takia (Williams 2008, 25). Uusklassisissa realismissa valtiot jättävät käyttämättä hyväksi vallan kasvattamistilaisuuksia, koska eivät saa mobilisoitua maataan (Schweller 2009, 235–250).

6.2 Klassisen ja neorealismien vertailu sekä suhde suvereniteettiin

Klassisen realismin ja neorealismien näkemys tunteista ja rationaalisuudesta politiikassa on aivan erilainen. Vaikka valtioilla on objektiivisia intressejä klassisen realismin mukaan, se pitää maailmaa suunnittelemattomana järjestelmänä, johon vaikuttaminen on vähintäänkin vaikeaa. Tunteet ja paheet vaikuttavat päätöksentekijöihin ja sitä kautta varmasti valtioiden kohtaloihin. Yritykset muuttaa maailma täysin rationaaliseksi nopealla aikataululla se tuomitsee järjettöminä. Neorealismien maailmaan kuuluu teoreettinen hierarkiattomuus, mutta valtiot toimivat siinä mallissa aina rationaalisesti, kuten yritykset mikrotaloustieteessä. Tässä suhteessa Bismarck sopii enemmän neorealismien kuin klassisen realismien edeltäjäksi.

Valtioiden yläpuolella ei ole Carrin mukaan auktoriteettia, joka pakottaisi toimimaan moraalisesti (Carr 2001, 146). Tämä on tyypillistä rakenteellisille realisteille, joiden mukaan kansainvälinen järjestys on hierarkiaton (Donnelly 2000, 82). Rakenteelliselle realismille valtiot ovat sisäisesti hierarkkisia järjestyksiä, joissa vallitsee oikeus toisin kuin valtioiden välillä. Carrin ja Herzin realismien määrittely on kuitenkin filosofisempi kuin rakenteellista realismia edustavilla neorealisteilla. Heidän näkemyksensä ovat yleinen politiikan teoria, joka pyrkii pätemään kaikkialla yhteiskunnassa, ei pelkästään ulkopoliitikassa. Sota ja vallankumous ovat Carrille viimekätisiä taustalla olevia uhkia, vain eri tasoilla (Carr 2001, 102). Carr vetää marxilaisia vaikutteita saaneena jatkuvasti analogioita yhteiskunnan sisälle. Neorealistinen teoria sen sijaan vetää tiukan rajan sisä- ja ulkopoliitiikan välille ja käsittelee valtioita yhtenäisinä. Bismarck tunnetaan ulkopoliitiikan ensisijaisuudesta, *Primat der Aussenpolitik*. Herzin ja Carrin vasemmistolainen realismi yleisenä politiikan teoriana on tähän nähden erilaista realismia. Marxismi on avoin realismille, koska niitä yhdistää valtakamppailun käsitteen keskeisyys (Buzan 2004, 58). Olemassa olevan järjestyksen puolustamisen lisäksi radikaali suuntaus realismissa on kaikkien valtarakenteiden paljastaminen ja epäily (Bell 2009, 16).

Myöhemmin Herz muisteli, kuinka kehitti turvallisuuskäsitteen. Kirjan *Political Realism and Political Idealism* luonnostelu oli alkanut jo 1940-luvun alussa. Hän havaitsi sotia myös tilanteissa, joissa ei ollut nähtävissä ilmeistä valloittamisen

tavoitetta, joka johtuisi ihmisen sisäisestä aggressiivisuudesta, kuten Morgenthau seuraajineen esittivät. Tällainen psykologinen tila tekisi vaikeaksi muuttaa kansainvälisiä suhteita rauhanomaisempaan suuntaan. Turvallisuuskilpailun syy sen sijaan on sosio-poliittinen. (Herz 2003b) Herziä voikin pitää rakenteellisen ja defensiivisen realismin varhaisena edustajana. Hän ja hänen turvallisuuskilpailun käsitteensä loivat siltaa klassisen realismin ja eksaktiuteen pyrkivän neorealismien välille.

Jack Donnelly lukee Carrin, John Herzin ja Reinhold Niebuhrin varauksellisiin realisteihin, jotka uskovat, että valtiopolitiikan taipumuksia vastaan voi taistella (Donnelly 2000, 187). Waltz ja Mearsheimer ovat vahvoja realisteja, joiden teoretisoinnista puuttuu tasapainottelu realismin ja idealismin välillä.

Realismilla on hankala suhde suvereniteettiä kohtaan. Suvereniteetti ilmenee hyvin olympialaisten avajaisissa: maailma on jakautunut itsenäisiin ja tasa-arvoisiin valtioihin. Valtiot ovat realisteille keskeisiä toimijoita kansainvälisessä politiikassa, joita puolustetaan muiden teorioiden vähättely-yrityksiä vastaan. Silti suvereniteettiäkin on oikeudellinen instituutio (Donnelly 2000, 139–140) ja sellaisena epämieluisa realisteille. Realistit korostavat jatkuvasti voimasuhteita ja niistä seuraavaa valtioiden perustavaa epätasa-arvoa, jonka näkökulmasta kaikille yhtäläinen suvereniteetti on tekopyhyyttä.

6.3 Anakronistista spekulatiota

Ajatuksia voi konkretisoida soveltamalla niitä nykyisyyteen, silläkin uhalla, että tämä on anakronistista spekulatiota. Mitä suosituksia Herz antaisi nykyisessä maailmanpoliittisessa tilanteessa? Miten realistinen liberalismi suhtautuisi Yhdysvaltojen asemaan ainoana supervaltana? Vuoden 1951 kirjassaan Herz vaikuttaa olevan kiitollisuudenvelassa uudelle kotimaalleen, joka liittyi ratkaisevalla hetkellä toiseen maailmansotaan ja pelasti maailman fasismilta. Realistinen liberalismi ei kaihda harkittua voimankäyttöä eli ns. päätä ei pidä laittaa pensaaseen. Ajatus sopii oikeuttamaan Yhdysvaltojen interventioita vapauden puolustamiseksi ja edistämiseksi. Silti tasapainottaminen ylivoimaista valtaa vastaan kaikilla tasoilla on Herzille niin tärkeää, että hän olisi asettunut Iso-Britannian puolelle vallankumouksellista Ranskaa vastaan 1790-luvulla. On ilmeistä, että hän ei kannattaisi Yhdysvaltojen asemaa ainoana supervaltana, olivat imperiumia ohjaavat periaatteet kuinka liberaaleja tahansa, koska rajoittamaton valta korruptoi aina. Ennen kuolemaansa Herz tuomitsi George W. Bushin hallinnon aloittaman Irakin sodan (Herz 2003b, myös hänen esipuheensa teoksessa Booth & Wheeler 2008a). Se oli hänestä räikeää hegemonisen aseman hyväksi käyttämistä. Yksinäisen maailman tarjoama tilaisuus globaalien ongelmien

ratkaisemiseksi oli hukattu, kun Bushin hallinto ei esimerkiksi ratifioinut Kioton ilmastopimusta.

Tulkintani on, että Herzin voi nähdä osana pidempää poliittisen ajattelun traditiota, joka mielellään siteeraa Edmund Burkea ja Alexis de Tocquevillea. Hän vastustaa vallankumouksellisia muutoksia. Tasa-arvo tai pinnallinen materiaalien tarpeiden tyydyttäminen ei ole Herzille itseisarvo vaan yksilönvapaus on tärkeämpää. Kulttuurikonservatiivisuus ja epäluulo tasapäistävästä, teknistyvästä ja viihteellistyvästä massayhteiskuntaa kohtaan tuo mieleen dystooppista tieteiskirjallisuutta. Herz mainitsee suoraan Aldous Huxleyn, kirjan Uusi uljas maailma (1932) kirjoittajan (Herz 1951, 32, 148). Itselleni tulee mieleen lisäksi Ray Bradburyn Fahrenheit 451 (1953). Korostaessaan yksilön itsenäistä vastuuta Herz muistuttaa Hannah Arendtia: moderni massayhteiskunta mahdollistaa totalitarismin.

Ainoa kohta vuoden 1951 teoksessaan, jossa Herz ei sopisi konservatiivin muotiin, on suhtautumisessa sosialismiin. Herz olettaa sosialismin voittavan uudempana ja kapitalismia kehittyneempänä ideologiana, mutta sitäkin pitää hillitä. Vuoden 1989 jälkeisessä maailmassa tämä voi kuulostaa monesta oudolta. Kapitalismin ja sosialismin vastakkainasettelu oli kuitenkin keskeinen jako Herzin omana aikana. Kummankin kielteisiä piirteitä on hänestä rajoitettava ja tässä hän kuulostaa sosiaalidemokratilta.

Herzin realismi ”pehmeni” huomattavasti 1940- ja 50-luvun kirjoituksista vuosikymmenten mittaan, kun maailmansodan aika loittoni. Hän oli edelleen hyvin pessimistinen, mutta yhteisten intressien tajuaminen oli välttämätöntä ihmiskunnan selviytymiseksi. Hänen käsittelemänsä globaalit ongelmat, kuten resurssien rajallisuus ja ympäristön tuhoutuminen, ovat tyypillisiä aiheita vasemmistoliberaaleille. Vasemmistolaisuus sinällään ei kuitenkaan ole välttämättä realismin vastaista. Päinvastoin sen tunnistaminen ja tunnustaminen, että vallalla ja rahalla on väliä johtaa helposti vasemmistolaisiin johtopäätöksiin.

1970-luvulla Herz näki, että kylmä sota voi päättyä vain joko yhden supervallan hegemoniaan ydinsodan kautta tai maailmanhallitukseen (Herz 1976). Monen muun tavoin hänkään ei osannut ottaa huomioon, että jompikumpi voisi hajota sisältä päin. Pahimmat ennustukset eivät ole toteutuneet: yksikään terroristijärjestö ei tietävästi ole saanut ydinasetta haltuun tai uhkaillut sillä, toisin kuin Herz ennusti (Herz 1978). Herzin käsittelemät teemat ovat silti erittäin ajankohtaisia edelleen. Hän varoitti väestöräjähdyksestä, ympäristöongelmista sekä lisäksi datan keräämisen ja sen mahdollistaman valvonnan ongelmista. Hän on edelleen lukemisen arvoinen kansainvälisen politiikan teoreetikko.

LÄHTEET

- Aaltola, M. (2016). *Poutasään jälkeen*. Jyväskylä: Docendo.
- Allison, G.;& Zelikow, P. (1999). *Essence of Decision. Explaining the Cuban Missile Crisis. Second Edition*. New York: Wesley Longman.
- Ashworth, L. M. (2002). Did the Idealist-Realist Great Debate Really Happen? A Revisionist History of International Relations. *International Relations*, 33-51.
- Barkin, S. (2010). *Realist Constructivism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bell, D. (2009). Introduction: Under an Empty Sky-Realism and Political Theory. Teoksessa D. Bell, *Political Thought and International Relations: Variations on a Realist Theme* (ss. 1-25). Oxford: Oxford University Press.
- Bew, J. (2016). *Realpolitik: A History*. New York: Oxford University Press.
- Booth, K.;& Wheeler, N. J. (2008a). *The Security Dilemma. Fear, Cooperation and Trust in World Politics*. New York: Palgrave Macmillan.
- Booth, K.;& Wheeler, N. J. (2008b). Uncertainty. Teoksessa P. D. Williams, *Security Studies: An Introduction* (ss. 133-150). Lontoo: Routledge.
- Bremer, S. A. (1977). *Simulated Worlds: A Computer Model of National-Decision-Making*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Breuer, C. (2022). Editorial: The New Cold War and the Return of History. *Intereconomics*, 202-203.
- Butterfield, H. (1949). *Christianity and History*. London: G. Bell and sons Ltd.
- Butterfield, H. (1951). *History and Human Relations*. Lontoo: Collins.
- Buzan, B. (2004). The timeless wisdom of realism? Teoksessa S. Smith;K. Booth;& M. Zalewski, *International Theory: Positivism and Beyond* (ss. 47-65). Cambridge: Cambridge University Press.
- Carr, E. H. (2001). *Twenty Year´s Crisis: an introduction to the study of international politics*. Palgrave Macmillan.
- Collins, A. (2004). State-induced Security Dilemma. Maintaining the Tragedy. *Cooperation and Conflict: Journal of the Nordic International Studies Association*, 27-44.
- Cozette, M. (2004). Realistic Realism? American Political Realism, Clausewitz and Raymond Aron on the Problem of Means and Ends in International Politics. *Journal of Strategic Studies*, 428-453.
- Cozette, M. (2008). What Lies Ahead: Classical Realism on the Future of International Relations. *International Studies Review*, 667-679.
- Craig, C.;& Logewall, F. (2009). *America`s Cold War: The Politics of Insecurity*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Craig, C.;& Radchenko, S. (2008). *The Atomic Bomb and the Origins of the Cold War*. New Haven: Yale University Press.

- Desch, M. C. (2003). It Is Kind To Be Cruel: The Humanity of American Realism. *Review of International Studies*, 415-426.
- Donnelly, J. (2000). *Realism and International Relations*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Elman, C. (2008). Realism. Teoksessa P. D. Williams, *Security Studies: An Introduction* (ss. 15-28). Lontoo: Routledge.
- Freedman, L. (2013). *Strategy: a history*. Oxford: Oxford University Press.
- Gilbert, F. (1961). *To the Farewell Address: Ideas of Early American Foreign Policy*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Gilpin, R. G. (1986). The Richness of the Tradition of Political Realism. Teoksessa R. O. Keohane, *Neorealism and Its Critics* (ss. 301-321). New York: Columbia University Press.
- Glaser, C. L. (1996). Realists as Optimists: Cooperation as Self-Help. *International Security*, 50-90.
- Glaser, C. L. (1997). The Security Dilemma Revisited. *World Politics*, 171-201.
- Griffiths, M. (1999). *Fifty key thinkers in International Relations*. New York: Routledge.
- Guilhot, N. (2010). American Katechon: When Political Theology Became International Relations Theory. *Constellations*, 224-253.
- Herz, J. H. (1939). The National Socialist Doctrine of International Law and the Problems of International Order. *The Political Science Quarterly*, 536-554.
- Herz, J. H. (1942). Power Politics and World Organization. *The American Political Science Review*, 1039-1052.
- Herz, J. H. (1946). German Administration Under the Nazi Regime. *The American Political Science Review*, 682-702.
- Herz, J. H. (1948). The Fiasco of Denazification in Germany. *Political Science Quarterly*, 569-594.
- Herz, J. H. (1950). Idealist internationalism and the security dilemma. *World Politics*, 157-180.
- Herz, J. H. (1951). *Realism and Idealism. A Study in Theories and Realities*. Chicago, Illinois: The University of Chicago Press.
- Herz, J. H. (1957). Rise and Demise of The Territorial State. *World Politics*, 473-493.
- Herz, J. H. (1959). *International Politics in the Atomic Age*. New York: Columbia University Press.
- Herz, J. H. (1964). The Pure Theory of Law Revisited: Hans Kelsen's Doctrine of International Law. Teoksessa S. Engel;& R. A. Métall, *Law, State, and International Legal Order. Essays in Honor of Hans Kelsen* (ss. 107-118). Knoxville: The University of Tennessee Press.
- Herz, J. H. (1968). The Territorial State Revisited: Reflections on the Future of the Nation-State. *Polity*, 11-34.

- Herz, J. H. (1971). Relevancies and Irrelevancies in the Study of Political Science. *Polity*, 25-47.
- Herz, J. H. (1975). Korea and Germany as Divided Nations: The Systemic Impact. *Asian Survey*, 957-970.
- Herz, J. H. (1976a). Détente and Appeasement from a Political Scientist's Vantage Point. Teoksessa J. H. Herz, *The Nation-State and the Crisis of World Politics: essays on international politics in the twentieth century* (ss. 279-289). New York: David McKay Company, Inc.
- Herz, J. H. (1976b). Technology, Ethics and International Relations. *Social Research*, 98-113.
- Herz, J. H. (1978). Legitimacy: Can We Retrieve It? *Comparative Politics*, 317-343.
- Herz, J. H. (1981). Political Realism Revisited. *International Studies Quarterly*, 182-197.
- Herz, J. H. (1982). Foreign Policy and Human Survival. Teoksessa G. Schwab, *United States Foreign Policy at the Crossroads* (ss. 165-193). Westport, Connecticut: Greenwood Press.
- Herz, J. H. (2003a). On Human Survival: Reflections on Survival Research and Survival Policy. *World Futures: The Journal of General Evolution*, 135-143.
- Herz, J. H. (2003b). Security Dilemma in International Relations: Background and Present Problems. *International Relations*, 411-416.
- Herz, J. H.; & Florin, J. (1940). Bolshevist and National Socialist Doctrines of International Law. *Social Research*, 1-31.
- Hirschman, A. O. (1991). *The Rhetoric of Reaction*. Cambridge: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Holmila, A. (2020). Re-thinking Nichols J. Spykman: from balance of power to historical sociology. *The International History Review*, 951-966.
- Jervis, R. (1978). Cooperation Under the Security Dilemma. *World Politics*, 167-214.
- Jervis, R. (2001). Was the Cold War a Security Dilemma? *Journal of Cold War Studies*, 36-60.
- Jones, D. M. (2018). Political Realism and Ideology. Scepticism and the politics of faith. Teoksessa R. Schett; & M. Hollingworth, *The Edinburgh companion to political realism* (ss. 61-71). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Kallis, A. (2000). *Fascist Ideology: Territory and Expansionism in Italy and Germany, 1922-1945*. Lontoo: Routledge.
- Kaplan, M. (1990). The Hard Facts of International Theory. *Journal of International Affairs*, 39-57.
- Kennan, G. F. (1953). The Sources of Soviet Conduct. Teoksessa G. F. Kennan, *American Diplomacy 1900-1950* (ss. 107-128). Chicago, Illinois: The University of Chicago Press.

- Keohane, R. O.; & Nye, J. N. (1977). *Power and Interdependence: World Politics in transition*. Boston.
- Kirchheimer, O.; & Herz, J. (2013). Leadership Principle and Criminal Responsibility (July 18, 1945). Teoksessa F. Neumann; H. Marcuse; & O. Kirchheimer, *Secret Reports on Nazi Germany. The Frankfurt School Contribution to the War Effort* (ss. 464-474). Princeton: Princeton University Press.
- Kissinger, H. (1968). The White Revolutionary: Reflections on Bismarck. *Daedalus*, 888-924.
- Korvela, P.-E. (2016). Jäähvyäiset anarkialle: myytti kansainvälisestä anarkiasta ja "anarkofilian synty" kansainvälisen politiikan tutkimuksessa. *Kosmopolis*, 6-19.
- Koskenniemi, M. (2001). *The Gentle Civilizer of Nations: The Rise and Fall of International Law 1870-1960*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kratochwil, F. (1982). On the Notion of National Interest. *International Organization*, 1-30.
- Kuhn, F. P. (2011). Securing Uncertainty: Sub-state security dilemma and the risk of intervention. *International Relations*, 363-380.
- Kydd, A. (2000). Trust, Reassurance and Cooperation. *International Organization*, 325-357.
- Laudani, R. (2013). Introduction. Teoksessa F. Neumann; H. Marcuse; & O. Kirchheimer, *Secret Reports on Nazi Germany. The Frankfurt School Contribution to the War Effort* (ss. 1-26). Princeton: Princeton University Press.
- Lebow, R. N. (2003). *The Tragic Vision of Politics: Ethics, Interests and Orders*. New York: Cambridge University Press.
- Lebow, R. N. (2014). German Jews and American Realism. Teoksessa F. Rösch, *Émigré Scholars and the Genesis of International Relations: A European Discipline in America?* (ss. 212-243). Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Legvold, R. (2016). *Return to Cold War*. Cambridge: Polity Press.
- Lobell, S. E.; Ripsman, N.; & Taliaferro, J. (2009). *Neoclassical Realism, the State, and Foreign Policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- McAfee Brown, R. (1986). *The essential Reinhold Niebuhr: Selected essays and Addresses*. New Haven: Yale University Press.
- Mearsheimer, J. J. (1994-1995). The False Promise of International Institutions. *International Security*, 5-49.
- Mearsheimer, J. J. (2006). Conversations in International Relations: Interview with John J. Mearsheimer (Part II) . *International Relations*, 231-243.
- Mearsheimer, J. J. (2019). Realism and Restraint. *Horizons: Journal of International Relations and Sustainable Development*, 12-31.
- Mommsen, W. (1984). *Max Weber and German Politics 1918-1920*. Chicago, Illinois: University of Chicago Press.

- Morgenthau, H. (1940). Positivism, Functionalism and International Law. *American Journal of International Law*, 260-284.
- Morgenthau, H. J. (1978). *Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace. Fifth edition, revised*. New York: Alfred A. Knopf.
- MTV Uutiset. Rauhantutkimuksen instituutti: Ydinasearsenaalin odotetaan kasvavan vuosikymmenessä. 13.06.2022. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/rauhantutkimuksen-instituutti-ydinasearsenaalin-odotetaan-kasvavan-vuosikymmenessa/8450270#gs.irb6bh>. Haettu 12.11.2022.
- Niebuhr, R. (1986). The Children of Light and the Children of Darkness. Teoksessa R. M. Brown, *The essential Reinhold Niebuhr: Selected Essays* (ss. 160-181). New Haven: Yale University Press.
- Oren, I. (2009). The Unrealism of Contemporary Realism: The Tension between Realist Theory and Realists' Practice. *Perspectives on Politics*, 283-301.
- Pichler, H.-K. (1998). The Godfathers of 'Truth': Max Weber and Carl Schmitt in Morgenthau's Theory of Power Politics. *Review of International Studies*, 185-200.
- Schale, F. (2008). The Government Advisor. John H. Herz and the Office of Strategic Services. *International Relations*, 411-418.
- Scheuerman, W. E. (2014). "Professor Kelsen's Amazing Disappearing Act". Teoksessa F. Rösch, *Émigré Scholars and the Genesis of International Relations: A European Discipline in America?* (ss. 81-102). Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Schlatter, R. (1945). Thomas Hobbes and Thucydides. *Journal of the History of Ideas*, 350-362.
- Schmidt, B. C. (2002). Anarchy, World Politics and the Birth of a Discipline: American International Relations, Pluralist Theory and the Myth of Interwar Idealism. *International Relations*, 9-31.
- Schmitt, C. (2003 [1950]). *The Nomos of the Earth in the International Law of the Jus Publicum Europaeum*. New York: Telos Press.
- Schweller, R. (1994). Bandwagoning for Profit: Bringing the Revisionist State Back In. *International Security*, 72-107.
- Schweller, R. (2009). Neoclassical Realism and State Mobilization: expansionist ideology in the age of mass politics. Teoksessa S. E. Lobell; N. M. Ripsman; & J. M. Taliaferro, *Neoclassical Realism, the state, and foreign policy* (ss. 227-250). Cambridge: Cambridge University Press.
- Shimko, K. (1992). Realism, Neorealism and American Liberalism. *Review of Politics*, 281-301.
- Singer, D. (1960). International Conflict: Three levels of analysis. *World Politics*, 453-461.
- Sleat, M. (2014). Legitimacy in Realist Thought: Between Moralism and Realpolitik. *Political Theory*, 314-337.

- Snyder, G. H. (1984). The Security Dilemma in Alliance Politics. *World Politics*, 461-495.
- Snyder, G. H. (2002). Mearsheimer's World-Offensive Realism and the Struggle for Security: A Review Essay. *International Security*, 149-173.
- Snyder, J. (1991). *Myths of Empire: Domestic Politics and International Ambition*. Ithaca: Cornell University Press.
- Stevens, T. (2018). Exeunt Omnes? Survival, Pessimism and Time in the work of John Herz. *Millennium: Journal of International Studies*, 283-302.
- Stirk, P. (2005). John H. Herz: realism and the fragility of international order. *Review of International Studies*, 286-306.
- Stirk, P. M. (2018). John H. Herz. Political realism in a fragile world. Teoksessa R. Schuett;& M. Hollingworth, *The Edinburgh companion to political realism* (ss. 368-379). Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Strauss, L. (1996 [1952]). *The Political Philosophy of Hobbes: Its Basis and Its Genesis*. Chicago, IL: Chicago University Press.
- Sylvest, C. (2010). Realism and International law: the challenge of John H. Herz. *International Theory*, 410-445.
- Thayer, B. (2000). Bringing in Darwin. *International Security*, 124-151.
- Tuomainen, K. (1996). Leibnizin Jumala. *Niin & Näin*, 49-52.
- Van Evera, S. (1984). The Cult of the Offensive and the Origins of the First World War. *International Security*, 58-107.
- Van Evera, S. (1999). *Causes of War: Power and the Roots of Conflict*. Ithaca (N.Y): Cornell University Press.
- Walt, S. (1987). *Origins of Alliances*. Ithaca: Cornell University Press.
- Waltz, K. (2010). *Theory of International Politics*. Long Grove, Illinois: Waveland Press.
- Waltz, K. N. (2018 [1959]). *Man, the State and War: A Theoretical Analysis*. New York: Columbia University Press.
- Wheeler, N. J. (2008). `To Put Oneself into the other Fellows Place`: John Herz, the Security Dilemma and the Nuclear Age. *International Relations*, 493-509.

